

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Sebast. Izquierdo Alcarazensis Soc. Iesv, svpremis
Inquisitionis Senatvs Censoris, Et Olim Complvti SS.
Theologiæ Professoris. Pharvs Scientiarvm**

Izquierdo, Sebastián

Lugduni, 1659

Dispvt. XII. De entibus rationis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95620](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95620)

Disp. XII. De entibus rationis. Quæst. I. 291

157 *nina non procedens à Filio, & procedens à Patre, ad hoc, ut arguatur vtiliter.*

Non placent quoad primum, sed vehementer potius displicent. Quia sicut ex entibus possibilibus non quodlibet est connexum cum quolibet, proindeque non ex quolibet inferitur quodlibet, ut est certissimum (alioquin non posset Deus producere aliquam creaturam, quin produceret omnes, aut hunc mundum, quin omnes possibiles: imo Deus non posset existere sine creaturis, neque voluntas creata sine suis actibus: nullaque subinde esset libertas: aliaque innumera huiusmodi absurda sequerentur) ita ex entibus impossibilibus non quodlibet connectitur cum quolibet aut impossibili, aut possibili, aut existente. Quod sanè ex ipsis terminis est evidens. Quia sicut ex eo, quod Petrus modo curret, non sequitur necessarîo, me loqui, aut me tacere, Papam dormire, aut Turcam converteri; & cætera huiusmodi, ut est notissimum. Ita ex eo, quod ignis modo actione chymericâ frige faceret, aut alia quavis huiusmodi chymera existeret, non sequitur necessarîo, aliquod ex prædictis, & multo minus quodlibet aliud fore, ut non minus est notum. Male ergo citati Recentiores asserunt, ex quavis hypothese impossibili quodlibet necessario sequi.

158 Sed arguunt pro se primò. Si existeret quavis chymera impossibilis, existerent simul duo contradictoria, ut omnes fatentur; aliàs non esset impossibilis contra suppositionem. Ponatur ergo e. g. in tali hypothese existere, & simul non existere lucem. Inde sic probant, Papam dormire. Vel lux existit, vel Papa dormit: At lux non existit; ergo Papa dormit. Argumentatio est legitima, ut constat ex logica. Maior, & minor in data hypothese sunt veræ. Ergo ex datâ hypothese necessarîo sequitur consequens. Pariterque venit probandum, quodlibet aliud sequi; fallaciter tamen, ut aliàs in simili tergi contra eisdem Recentiores. Respondeo, à negatione vnius ex extremis disuncti veri ad positionem alterius solum argui legitime, quando per eam negationem simpliciter, & vndequeque excluditur tale extremum: negatio autem lucis in datâ hypothese non excludit simpliciter, & vndequeque lucem, utpote per ipsam hypothese positam, compositamque cum sui negatione. Quare in data hypothese argumentatio facta non est legitima. Nihilque subinde per illam probatur contra doctrinam statutam; Nec aliud docetur in logica, iuxta quam solum est legitima dicta forma arguendi, quando minor syllogismi disunctiui simpliciter, & vndequeque excludit alteram partem maioris: uti semper evenit, quando, aut absolute proceditur, aut ex hypothese non impossibili.

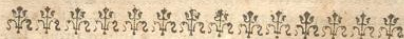
159 Secundo arguunt ex hypothese existentie secundi Dei impossibilis, atque adeo impotentis existere, in hunc modum. Data existentia alicuius non potest coexistere carentie dormitionis Papæ, dormit Papa: At existit alius Deus, qui, cum sit impotens existere, non potest coexistere carentie dormitionis Papæ: Ergo Papa dormit. Pariterque probandum venit, Papam non dormire; & quidlibet aliud. Sed miror, homines ingeniosos huiusmodi argumenta facere serid, & ex animo. Respondeo, ex hypothese existentie secundi Dei nihil omnino sequi exclusivum carentie dormitionis Papæ, & consequenter cum ipsâ dormitione connexum, ut satis, superque, ni fallor, per se evidens est, atque adeo esto sequetur aliquid simpliciter excludens coexistentiam secundi Dei cum tali carentiâ, id certè eam sic non excluderet remouendo carentiam ipsam, sed remo-

Pharus Scient. Tom. I.

uendo dumtaxat ipsum secundum Deum, quo solo remoto, talis coexistentia cessaret. Vnde remotio carentie dormitionis Papæ per positionem dormitionis nequaquam sequitur ex dictâ hypothese. Addo, ne Deum quidem ipsum secundum, aut quoad existentiam, aut quoad potentiam existendi excludi alicunde simpliciter in datâ hypothese: quia licet, eâ datâ, secundus Deus non existeret, quia verus Deus illum excluderet, & non posset existere, quia id habet ex suo conceptu, aliunde, ut supponit hypothesis, existeret, & consequenter posset existere; atque ita in data hypothese tum existentia secundi Dei, tum eius potentia ad existendum, tum ambarum negatio carentie dormitionis Papæ coexisterent simul, si Papa non dormiret, dormitioni autem, si dormiret; impertinenterque proinde se habent ad hoc ut Papa dormiret, vel secus, coniuncta contradictoriorum, quæ in ea hypothese darentur.

160

Iam verò secundum, quod ex citatis Recentioribus proposuimus, non magis placet. Tum quia, dum aiunt, solum argui vtiliter ex hypothese conceptus possibilis inclusi in impossibili, ipsa sua explicatione reiiciunt ut inutilem modum arguendi ex hypothese impossibili hætenus receptum ab omnibus. Tum quia non solum ex hypothese conceptus possibilis; sed etiam ex hypothese conceptus impossibilis passim arguimus vtiliter, ut constat ex dictis. Tum quia ex conceptu possibili, quem assignat ad arguendum vtiliter in illa questione de distinctione Spiritus Sancti à Filio in casu non processionis ab ipso, inutiliter potius, & nugatorie argueretur. Inutiliter quidem, quia ex hypothese, quod Persona diuina procedens à Patre, & non à Filio, non procedat à Filio, nihil inferitur pro Spiritu sancto, de quo quæstio est, quia tantum inferitur, Personam diuinam procedentem à Patre, & non à Filio, quæ re ipsa, & absolute est Filius ipse, non distingui à Filio. Nugatorie autem, quia assumptio hac nugatoria est, ut satis ex se apparet, si Persona diuina procedens à Patre, & non à Filio, non procederet à Filio. Nostre igitur explicationi datæ pro modo vtiliter arguendi ex impossibili hypothese standum est.

DISPUTATIO XII.

De entibus rationis.

161 **I**NTER obiecta intellectus humani entia etiam rationis suum locum habent. Quæ circa in præsentî disputatione de illis, quantum sat fuerit, agendum nobis est.

QVÆSTIO I.

Quid sit ens rationis?

162 **O**MISSIS variis conceptionibus entis rationis, quas congerit Paulus Vallius in sua logica, i. e. proleg. 9. 2. c. 1. de eo nobis ente rationis agendum in præsentî est, quod prout condistin. tū ab ente reali habenti esse in se, & ei quodammodo contrapositum; Sic definiuit Commentator lib. 6. Metaph. comm. 3. *Ens, quod solum habet esse obiectivè in intellectu; id*

Bb 2 est,

est, quod cum ab intellectu cognoscatur, re ipsa non est, ut cognoscitur. Quam definitionem communi placu recepimus Conimb. in *Præfat. Porph. 9.6. art. 1. Soar. disp. 5.4. Metaph. sec. 1. Fonsec. lib. 5. Metaph. cap. 7. q. 6. Petrus Hurt. disp. 9. Metaph. sec. 3. Vall. supra 9. 3. c. 1. Smiglet. disp. 1. log. q. 1. Murcia disp. 2. de vniuers. q. 1. Ioan. a S. Th. q. 2. log. art. 1. & alij communiter tam antiquiores, quam recentiores. Estque de mente S. Th. *opist. 41. cap. 1. & q. 11. de verit. art. 1. & 1. p. q. 16. art. 3. ad 2. & 1. 2. q. 8. art. 1. ad 3. & sæpe alibi. Et colligitur ex Arist. lib. 4. Metaph. cap. 2. & lib. 5. cap. 7. & lib. 6. cap. 6. Ut illam declarem.**

Suppono primò, quoduis obiectum hoc ipso, quod per cognitionem repræsentatur quodammodo trahi, & præsens reddi in mente cognoscentis. Quo fit, ut ibi dicatur esse obiectiue, seu existerè, non physica, reali, & proprie dicta existètia; sed obiectiua, intentionali, & metaphorica. Quoties ergo id, quod obiectiue est, existit in mente cognoscentis, re ipsa, & physice in se non est, ut cognoscitur, ab ea existètia metali, & metaphorica vocatur ens rationis: neque aliunde per cognitionem trahi, sed per cognitionem ipsam ibi fieri dicitur. Itaque ens rationis, & ens reale in eo conueniunt, quod utrumque per cognitionem repræsentatur; subindeque intentionaliter, siue obiectiue in mente cognoscentis dicitur esse, seu existere: differunt tamen, quod ens reale præterquam quod ita habet esse in mente cognoscentis, insuper habet esse re ipsa in se, ens verò rationis non item. Et idèd ens reale etiam in ratione sit, nõ dicitur ens rationis: quia cū in se re ipsa habeat verum, & ratū esse, neque illius esse, quod in mente habet, habetur ratio, neque per cognitionem dicitur fieri: sed quasi trahi aliunde. Vnde in mente cognoscentis non tam existèntiam, quam præsentiam intentionalem censetur acquirere, à qua potius, quam à noua existèntia ibi acquisita dicitur ibi intentionaliter, siue obiectiue existere, cū tamen ens rationis non solam præsentiam, sed existèntiam etiam intentionalem ibi censetur comparare, ob idque ibidem per sui cognitionem dicatur fieri.

Suppono Secundo. Quæcumque res à nobis cognoscitur per species alienas non in se, sed in phantasmate substituto cognosci, talemque proinde apparere eam nobis, & tale esse in mente nostra obiectiue habere, quale phantasma ipsum, prout late explicatum est, & ostensum supra disp. 2. q. 4. Esse autem rei, quod medio phantasmate, ut substituto intenditur ab intellectu cognosci per species alienas, per proprias autem immediatè in se ipso, aut existèntiale potest esse, aut quiditatum, iuxta dicta disp. 10.

Hinc duplex distingui debet genus entis rationis habentis esse obiectiue tantum in intellectu, ut disp. 2. q. 3. cit. *consect. 7.* statuimus. Aliud enim est ens rationis fictum, aliud supposititium. Fictum est, quod cum in se non habeat esse aut existèntiale, aut quiditatum, in mente obiectiue illud habet, quatenus concipitur existere, cū non existat, aut esse quidpiam, cū id non sit. Supposititium autem est, quod in mente obiectiue aliud esse habet ab eo, quod habet in se, quatenus esse aut existèntiale, aut quiditatum, quod res cognoscenda verè in se habet, non in se, sed in alieno substituto concipitur, atque ita aliter, quam in se est, siue aliud ab eo, quod est in se cognoscenti apparet. Pro exemplo prioris sint existèntia apprehensa rei non existèntis, & possibilis apprehensa rei non possibilis, & quoduis aliud apprehensum, quod re vera nõ est. Pro exem-

plo verò posterioris sint cõceptus obiectiui Angelici apprehensi instar iuuenis: cõceptus obiectiui verè identitatis, aut verè distinctionis apprehensi; ut quidam actus respectiui inter extrema, aut identitatis, aut distincti, & vniuersum cõceptus obiectiui cuiuslibet rei nõ in se, sed in alieno substituto concepta, qualiter cuncta concipiuntur, quæ non per proprias, sed per alienas species concipiuntur, iuxta dicta loco citato.

Igitur licet definitio præfata de solo ente rationis ficto videatur à suis Auctoribus hæcenus intellecta, aptiusque, ut sonat, de illo veniat intelligenda: quia illud propriissimè est, quod tantum habet esse obiectiue in intellectu. Ceterum nõ ineptè etiã apparere potest enti rationis supposititio: hoc enim etiam suo modo tantum habet esse obiectiue in intellectu, quatenus conceptus obiectiui, sub quo in alieno substituto res cognoscenda nobis apparet, solum est in mente nostra obiectiue, nõ verò à parte rei: quia solum in mente nostra obiectiue exercet res cognoscenda per substitutum, & nõ per se minus obiectiui, similiterque minus substituti obiectiui phantasma subrogatum pro illa. Ex quibus apparet, quo pacto definitio data enti rationis veniat intelligenda; & quid ens rationis fictum, quidque supposititium sit; & quomodo utrumque iure optimo per intellectum ab intellectu fieri dicatur, quatenus esse obiectiui, quod dicitur in intellectu habere, beneficio solius intellectus illud concipientis habet, non verò alterius causæ.

Quæ cū ita sint, colligitur primò, ex vi præcisè cognoscendi per species alienas nullatenus nos facere entia rationis ficta; facere tamen semper supposititia. Quod contra quosdam Recentiores iam est probatum à nobis supra disp. 2. q. 3. *consect. 7.* Videatur.

Secundo colligitur, semper facere intellectum nostrum ens rationis supposititium, quoties per species alienas, atque adeo in substituto alieno cognoscit. Facit autem simul per eandem cognitionem ens rationis fictum, quando obiectum in substituto alieno cognitum fictitium, siue falsum est, scilicet quando illud est quid verum, ut constat ex dictis.

Tertiò colligitur, re verà dari entia rationis tum supposititia, tum ficta, quidquid refragetur Durandus, Vallerius, & alij apud Soar supra: quia re verà datur in mente nostra obiectiue tum ille conceptus, in quo ens rationis supposititium consistere diximus; cū aliquod aliud esse cognitum, quod non datur à parte rei; in quo ens rationis fictum consistit. Nihil enim aliud voluit Doctores, cū asserunt, dari re verà entia rationis; quam re verà cognosci huiusmodi obiecta, subindeque in mente cognoscentis aliquod esse habere obiectiui, quod re ipsa non habet in se. Neque inutile est, eiusmodi entia rationis abstrahere, & de eis disputare, quidquid nõ nemo contra dixerit. Tum quia inutile non est disputare de quibusvis obiectis scibilibus; qualia sunt ista entia. Tum quia cū illa aut semper, aut sæpe misceantur in conceptione nostra cum veris, & realibus entibus, dum hæc concipere, atque cognoscere satagimus; quia id fert noster intelligendi modus pro statu præsentis; perutile est habere illa probè perspecta, ut verum à falso, & ratum ab apparente discernere valeamus. Quæ autem contra hæc obijci possunt, leuiores sunt, quam, ut in eis proponendis, & diluendis debeamus immorari.

Quartò colligitur, ens rationis aliam causam esse, scilicet sui non habere præter cognitionem quæ cognoscitur: quia esse, quod habet, cū purè obiectiui sit, inten

intentionale, seu metaphoricum, aliâ causâ effecti-
uâ non eget. Per cognitionem autem eatenus dicitur
fieri, quatenus dum per illam repræsentatur, ab
illâ censetur accipere esse obiectiuum, seu intention-
nale, quod habet. Vtrum autem per omnes cognitio-
nes, quibus cognoscitur, vel per solam primam, quâ
concipitur censendum sit fieri, ex dicendis consti-
bit.

12 Quinto colligitur contra Smigle, *suprà citatum*,
& alios plerumque Recentiores: vt aliquid dicatur,
& verè sit ens rationis fictitium, opus non esse,
quod illud sit à parte rei impossibile; sed sufficere,
quod non deat à parte rei illud esse, quod obiecti-
uè in mente est, quodcumque demum illud sit, aut
existentiale, aut quiditativum. Sic enim fiet, vt
tale esse obiectiuè tantum sit in mente cognoscentis,
atque adeo ens rationis fictum, iuxta definitio-
nem traditam; quæ hoc sensu omnino accipienda
est. Sic cum concipimus existens, quod purè possibile,
atque adeo non existens est, existentiam quamdam
fictitiam appingimus illi, quæ proinde existentia ra-
tionis, seu ens rationis dicenda est. Quin imò chy-
meræ impossibiles quoad existentiam tantum, aut
etiam quoad possibilitatē sunt entia rationis, quan-
do cum eâ existentia, aut possibilitate concipiuntur,
quam verè non habent; non item quoad alia prædi-
cata quiditativa, quæ verè habent, iuxta dicta *disp.*
11. q. 2. quoad hæc enim non ficta obiecta; sed ve-
ra sunt. Vniuersaliter enim ens rationis fictum,
siue fictitium idem est atque obiectum falsum, id
est, iudicabile falsò ab intellectu, qui falli potest.
Falsum enim obiectum est, quod cum re ipsâ non
habeat esse, cognoscitur tamen, siue concipitur ab
intellectu, atque ita tantum habet esse obiectiuè in
intellectu, prout fert definitio entis rationis. Vnde
nullum obiectum verum quatenus verum potest
esse ens rationis fictum: quia omne obiectum ve-
rum, quia tale, non tantum in intellectu obiectiuè,
sed etiam in se re ipsa habet esse.

13 Hinc sequitur primò; tunc solum fieri à nobis
ens rationis fictum, quando concipimus vt conue-
nientem subiecto actum, qui verè illi nõ conuenit,
aut vt non conuenientem, qui conuenit, siue sit actus
existentiæ, siue potentia ad existendum, seu possibi-
litas, siue potentia ad aliud quidpiam, siue identita-
tis, siue connexionis, siue oppositionis, siue vnionis,
siue similitudinis, siue æqualitatis cum alio quopiam
&c. Tales enim actus ab intellectu concepti fictitij
sunt respectiuè ad talia subiecta, quorum sunt præ-
dicata, atque adeo entia rationis ficta, cum verè illis
non conueniunt; cum verò conueniunt, fictitiæ sunt
negationes eorum. Secundo sequitur, bene posse
concipi à nobis chymeram impossibilem, quin fa-
ciamus ens rationis fictum. Si enim præscindendo
ab omnibus actibus, seu prædicatis, quæ verè illi
non conueniunt, vt sunt existentia, potentia ad exi-
stendum, & alia huiusmodi, concipiamus illam cum
solis actibus, aut prædicatis, quæ verè illi conueniunt
ex suo conceptu obiectiuo, vt esse conceptibilem,
esse impossibilem, esse identificatam secum, esse di-
stinctam ab alio quopiam, esse connexam cum con-
tradictione &c. nihil in eâ concipiemus, quod non
sit verum, nullumque subindò ens rationis fictum
faciemus, vt constat ex dictis. Quomodo autem pri-
mò concipientes chymeram per propriam speciem
existentiam saltem rationis, à quâ præscindere non
possunt, facere debeant, ex postea dicendis consti-
bit.

14 Sexto colligitur ex dictis, in ente rationis fictitio
duplicem existentiam, duplicemque possibilitatem
Pharus Scient. Tom. I.

spectari posse: aliam physicam, & propriam, non ta-
men veram, sed fictam; aliam veram, non tamen
physicam, & propriam, sed intentionalem, & me-
taphoricam, Physica & ficta existentia, aut possibi-
litas entis rationis est, quæ per intellectum concipi-
tur; quando apprehenditur existens, quod verè non
existit; aut possibile, quod verè nõ est possibile. Vera
tamen, intentionalisque existentia eiusdem entis ra-
tionis est, quam ipsum figmentum per cognitionem,
quâ concipitur, acquirit in mente cognoscentis, dum
in eâ metaphoricè existere dicitur, iuxta doctrinam
datam. Possibilitas autem etiam intentionalis, & me-
taphorica tali existentia correspondens vera non
repugnancia est, siue potentia, vt tale figmentum
cognoscatur, siue per cognitionem fiat, accipiat-
ve existentiam ipsam in mente cognoscentis.

14 Hinc sequitur primò; consentaneè ad acceptio-
nes entis realis traditas *disp.* 9. q. 1. ens rationis bifa-
riam accipi posse. Primò pro existente, vel pro po-
tente existere, aut etiam pro essente quidpiam, vel
pro potente esse quidpiam à parte rei, fictitiè ta-
men, quia tale concipitur, cum re ipsa tale non sit.
Secundo: pro existente, vel pro potente existere in-
tentionaliter, seu obiectiuè; verè tamen, quia verè
est existens, aut potens existere intentionaliter in
mente illud concipientis. Et ens quidem rationis
primo modo sumptum vniuocè conuenire potest
cum ente reali, tum in conceptu entis, tum in aliis:
quia bene possunt obiecta fictitia ex propriis con-
ceptibus exactè similia esse obiectis realibus, iuxta
dicta *disp.* 11. q. 6. Quia nihil desideratur, vt in
eundem conceptum vtriusque communem coire
possint, iuxta dicenda *disp.* 17. At ens rationis
sumptum secundo modo, neutiquam conuenire po-
test vniuocè cum ente reali in conceptu entis: quia
existens, aut potens existere intentionaliter, quale
illud est, & existens, aut potens existere realiter,
quale est hoc, nequaquam habent inter se similitu-
dinem exactam, qualis ad vniuocationem requiri-
tur; sed quamdam tantum analogiam, quæ ad illam
non sufficit, iuxta dicenda etiam *disp.* 17.

15 Secundo sequitur: falsam esse singularem cogi-
tationem cuiusdam ingeniosi Recentioris, asseren-
tis, tunc solum ab intellectu fieri ens rationis, quan-
do concipitur chymera impossibilis, vt actu exis-
tens: quia tunc solum tribuitur illi existentia; non
item quando concipitur præcisè, vt possibilis: fa-
cere autem quidpiam in vniuersum aliud non est,
quàm tribuere illi existentiam. Falsa, inquam est
hæc cogitatio: quia existentia, quam ens rationis
censetur accipere, dum fit, non est existentia ficta,
quam habere concipitur, quando, vt existens ap-
prehenditur, cum tale non sit; sed intentionalis,
quàm verè habet in mente illud concipientis, eo
ipso, quod per cognitionem fingentem illud appre-
henditur, iuxta superius dicta. Hanc autem inten-
tionalē existentiam semper habet chymera, siue,
vt existens, siue, vt purè possibilis concipitur, vt
est notissimum. Et sanè si prædicta cogitatio effet
vera, imprimis contra ipsum Auctorem, & penè
omnes, sequeretur, non dari, seu non existere
entia rationis; atque adeo nec fieri: quia, quod
ficta, atque adeo falsa existentia existit, verè
non existit, nec datur; atque adeo nec fit, vt con-
stat. Deindè sequeretur, concipientem chymeram
esse possibilem, aut hominem esse equum, aut alia
huiusmodi figmenta cū præcisione ab existentia nec
facere, nec concipere entia rationis. Quod inaudi-
tum hactenus fuit, & contra definitionem entis ra-
tionis receptā ab omnibus; siquidē eiusmodi figmentā

tantum habent esse obiectivè in intellectu ea concipientis: alioquin non essent figmenta falsa; sed obiecta vera. Falsa igitur aperte est cogitatio prædicta.

- 16 Vnde sequitur tertio. Et si possibilitas entis realis à nulla causa fiat, possibilitatem tamen fictam entis rationis ab intellectu fieri; sit autem, dum existentia donatur non ficta; sed intentionali. Vnde possibilitas entis rationis, quæ à nulla etiam causa fit, & possibilitati entis realis proportionem respondet, non est possibilitas ficta, quæ concipitur possibile, quod est impossibile; sed possibilitas intentionalis, quæ verè est possibile, existere illud intentionaliter media sui conceptione in mente illud concipientis.
- 17 Septimò colligitur ex dictis: non solum dari entia rationis ficta positiua; sed etiam non entia, siue negationes rationis: quia non solum solemus fingere esse, quod verè non est; sed etiam non esse, quod verè est. Non entia autem, siue negationes rationis fictæ bifariam possunt à nobis concipi, perinde ac veræ, nempe aut negativè per actum remouentem ens, quod negant; aut positiuè per actum ipsas adstruentem, iuxta doctrinam vniuersalem negationum traditam *disp. 2. quæst. 3.*
- 18 Octauò colligitur: entia rationis supposititia à solo intellectu cognoscente per species alienas, atque adeo in alieno substituto effici posse, vt constat ex eorum structurâ suprà explicatâ; imò sumpta formaliter à solo etiam intellectu cognoscente per species alienas possunt cognosci, vt explicabimus *inferius 9. 5.* Entia verò rationis fictitia etiam ab intellectu cognoscente per proprias species effici possunt, non tamen omnia: quia quædam eorum per species alias dumtaxat concipi possunt, atque adeo fingi, vt constat ex doctrina statuta *disp. 2. 1. quæst. 2. prop. 3.* Talia autem sunt identitas ficta extremorum re ipsa distinctorum, & distinctio ficta extremorum, quæ re ipsa sunt vnum, & idem, & cetera, quæ hæc quoquo modo inuoluunt in conceptu suo. Recognoscantur dicta ibi. Porro quæcumque de suo veram essentiam, seu quidditatem habent, in seque ipsis proinde citra omne alienum substitutum conceptibilia sunt, siue ea sint possibilia, siue impossibilia quoad existentiam saltem, atque etiam quoad non existentiam confingi possunt, sapientissimè que confingantur de facto à cognoscentibus per species proprias: quia apprehenduntur existentia, cum verè non existant; aut non existentia, cum existant, atque ita entia rationis existentia, aut non entia rationis existentia sunt, idque etiam à Deo, prout ex dicendis *quæst. 5. citata* constabit amplius.
- 19 Nonò colligitur: ens rationis fictum tunc primum fieri, cum primum concipitur esse, quod verè non est. Vnde, quando idem figmentum pluribus cognitionibus tangitur quoad esse fictitium præcisè, per eam solum cognitionem censendum est fieri ens rationis, quæ ceteris prior est aut tempore, aut natura, reliquæ enim, quæ superueniunt, iam factum reperiunt, neque illi nouam existentiam, sed nouam solum præsentiam intentionalem præbent, perinde, ac si esset ens reale, quod non existentiam, sed præsentiam intentionalem accipit per sui cognitionem in mente cognoscentis, vt ex dictis constat. Dixi: quoad esse fictitium præcisè. Quia quando cognoscitur ens rationis quoad esse intentionale, & metaphoricum siue actuale, siue possibile ab alia cognitione actuali, vel possibili oriundum: tunc multò certius est per cognitionem quasi reflexam, quæ, vt sic cognoscitur, ipsum ens rationis non

fieri: tum quia illud per talem cognitionem secundariò cognoscitur: tum maxime, quia cognoscitur, vt habens iam verum esse aut actuale, aut possibile, non physicum; sed intentionale, & metaphoricum, quale, aut actu, aut possibiliter accipit à prima cognitione. Id autem, quod alias verè habet illud esse, quod menti per cognitionem obicitur, præsentiam dumtaxat nouam intentionalem; non verò existentiam accipit in ipsa mente, atque adeo per rationem nullatenus fit. Quod autem dicimus de ente rationis fictitio, sua proportionem seruata, dici etiam potest de ente rationis supposititio, vt consideranti patebit.

Decimo colligitur: ens rationis fictitium per simplicem intellectus apprehensionem effici posse. Est contra Petr. Hurt. *disp. 19. Metaph. §. 82.* opinantem per solum iudicium posse effici. Sed male: quia per simplicem apprehensionem potest concipi esse id, quod non est re ipsa, vt est notissimum: ergo per simplicem apprehensionem potest illud habere esse tantum obiectivè in intellectu, quo nihil desideratur, vt sit ens rationis per simplicem apprehensionem factum, iuxta receptam entis rationis, & effectiōis eius definitionem. Dices cum Hurt: solum iudicium ex capax falsitatis, atque adeo fictionis. Ergo per solum iudicium potest fingi, atque adeo fieri ens rationis. Respondeo, concedendo, solum iudicium esse capax falsitatis, atque adeo fictionis strictè sumptæ, vt idem sonet, atque falsitas: fictionis verò latius acceptæ pro formatione, seu effectiōe figmenti obiecti: i, nego esse solum iudicium capax: quia etiam est capax apprehensio simplex, hoc ipso, quod representare valet, atque adeo suo modo fingere, quod re ipsa non est. Adde, entis etiam rationis supposititii esse faciendam apprehensionem simplicem habitam per speciem alienam, ut potest, quæ conceptua eo ipso est in substituto alieno obiecti cuius est apprehensio, iuxta doctrinam stabilitam *disp. 2. quæst. 3.*

Vndecimò colligitur: per solam apprehensionem simplicem effici ab intellectu nostro entia rationis, tum ficta, tum supposititia; per iudicium verò, aut per discursum non item. Ita docti Recēiores contra plerisque apud Rub. *Tract. de ente rationis, censentes*, per quamlibet operationem nostri intellectus posse illa fieri. Probatur autem: quia quoties idē ens rationis per plures cognitiones cognoscitur, per eam solam censendum est fieri, quæ ceteris prior est, aut tempore, aut naturâ, iuxta dicta nuper. *19.* sed quidquid ab intellectu nostro cognoscitur per iudicium, aut per discursum prius saltem natura, est illi propositum per simplicem apprehensionem, atque adeo per illam cognitum, vt *suprà disp. 2. 9. 4.* probatum est: ergo quando illud est ens rationis per huiusmodi apprehensionem simplicem necessario præuentem; non verò per aliquam aliarum subsequentiū operationum dicendum est fieri. Aduerto tamen, solum esse hic sermonem de entibus rationis positiuè conceptis, quæ solum proprie dicuntur entia rationis. De conceptis enim negativè, quæ potius non entia, quam entia rationis dicenda veniunt, qualia dantur, quoties fingimus, non esse, quod re ipsa est, aliter est censendum, nempe ea, quæ ratione dici possunt fieri, sapienter per iudicium, quam per simplicem apprehensionem fieri, dumtaxat enim fieri possunt per cognitionem negatiuam: & prima cognitio negatiua, sub quam cadunt, iudicium, vt in plurimum est, non apprehensio præuia ad iudicium, quæ solum videtur posse negatiua esse, quando est constitutiua hypothetis, iudicioque conditionato de conditione negatiua subseruit.

Reco

Recognoscantur dicta de natura iudicij negatiui
suprà disp. 2. q. 4. citata.

22 Duodecimo colligitur: quomodo sit resoluenda
ea quæstio. An aliæ potentia ab intellectu faciant
entia rationis. Circa quam Soar. *disp. 54. Metaph.*
sect. 2. docet, neque sensus, neque voluntatem en-
tia rationis facere posse, excepta imaginatione hu-
mana, quæ, inquit, ea, quam habet, vi componen-
di species simplices, quas accepit à sensibus, fig-
menta quædam tum possibilia, tum etiam impossi-
bilia, formare potest. Consentit Rub. *tract. de ente*
rationis. At Petr. Hurt. *disp. 19. Metaph. §. 84.*
Semiglet. *disp. 1. log. quæst. 6. Ouid. controuers. 12.*
Metaph. punct. 6. & alij Recentiores opinantur ab-
solutè, per nullam aliam potentiam potentiam, præ-
ter intellectum effici posse entia rationis. Ariag.
verò ex aduerso *disp. 6. Metaph. sect. 3.* tum sensibus
tam externis, quam internis tum etiam voluntati
tribuit virtutem effectuum entis rationis. Ego as-
sero primò: ens rationis à nulla potentia appetiti-
ua fieri posse immediatè: tum quia nulla potentia
appetitiua trahit ad se, sibi que præsens reddit obie-
ctum, prout opus erat, ut in illa existentiam inten-
tionalem acquireret sibi ens rationis, iuxta superius
dicta; cum potius ex suo modo tendendi in obie-
ctum feratur: tum quia omnis potentia appetitiua,
dum fertur in aliquod ens rationis necessariò sup-
ponit illud iam factum per actum potentia cognos-
citiua præuium, quo tale ens rationis ipsi proponi-
tur; atque ita illud facere nequit, iuxta doctrinam
datam *nuper numer. 29.* Dico autem *immediatè*:
quia mediatè mouendo intellectum ad cognoscen-
dum bene potest voluntas nostra concurrere ad ef-
fectionem eius rationis, iuxta doctrinam statutam
suprà disp. 7.

23 Secundo assero, per nullum sensum fieri posse en-
tia rationis supposititia: quia nullus sensus, vt est
certissimum, cognoscit per species alienas, & in sub-
stitutis alienis, prout ad faciendam talia entia ratio-
nis necessarium erat, iuxta dicta.

24 Tertiò assero, per sensum internum passim à no-
bis fieri entia rationis ficta quoad existentiam: pas-
sim enim imaginamur tum in somnis, tum in vigi-
lia varia figmenta existentia, quæ aut non existunt,
aut nunquam extiterunt, vt nemo est, qui non ex-
poriatur. Bruta etiam animalia suâ imaginatione
similia entia rationis facere, dubitandum non est,
cum sæpe in suis apprehensionibus fallantur, vt
etiam constat experientiâ. Nec refert, sensum in-
ternum nullas alias habere species præterquam ac-
cidentium sensibilibus, vt verè nullas alias habet:
Tum quia per eas in memoria asservatas potest con-
cipere vt existens, quod iam non existit: Tum ma-
ximè, quia vi, qua pollet, eas quodammodo mis-
cendi in ordine ad imaginandum, monstruosa quæ-
dam phantasmata passim confingit, quæ neque ex-
titerunt vnquam, neque vnquam existent, vt ex-
perimur. Quomodo autem fiat huiusmodi mixtio,
æque fictio, potissimum circa sensibilia communia,
quæ ad vnâ tandem præsentiam localem reuocan-
tur, ex dictis à nobis *suprà disp. 1. q. 2.* cuique com-
pertum fiet. Recognoscantur.

25 Quartò assero contra Soar. & Ariag. *ubi suprà*,
per sensum internum nullum figmentum impossi-
bile confingi posse: quia sensus internus nullius fig-
menti impossibilis habet speciem propriam; cum
solum habeat species proprias accidentium sensibi-
lium per sensus externos; per speciem autem alie-
nam nihil valet concipere subrogando vnum obie-
ctum pro alio, vt concipit intellectus. Et quamuis

sensibilia propria, quorum tantum proprias spe-
cies habet sub sensibilibus communibus, hoc
est sub præsentis localibus, quæ nunquam ha-
buerunt possit concipere fingendo eiusmodi præ-
sentias, illæ tamen non impossibiles, sed possibiles
sunt dumtaxatque subinde finguntur quoad existen-
tiam. Quæ omnia ex dictis *loc. cit.* vniciueque illa re-
colenti constabunt.

Quintò denique assero: per sensus etiam exter-
nos, præsertim per visum confingi quoad existen-
tiam entia rationis; inde enim nascitur, vt fallan-
tur; vt quando obiectum videtur in loco, vbi non
est; quod est concipere præsentiam obiecti verè
non existentem. Quomodo autem eueniant falla-
ciæ huiusmodi, & quomodo species proprii sensi-
bilis à sensorio, cui est impressa determinetur ad
producendam sensationem sensibilibus communis tum
existentis, tum etiam sæpe non existentis, atque
adèd ficti *loc. cit.* etiam est explicatum, vbi viden-
dum. Ex quibus contra Ariag. constat, per sen-
sum externum nullum figmentum impossibile con-
fingi posse. Porro quæcunque figmenta quoad
existentiam confinguntur per sensus internum, &
externos: improprie dicuntur entia rationis; cum
non habeant suum esse fictum à ratione, seu intel-
lectu; sed in hoc herendum non est, cum sit quæ-
stio de nomine.

QVÆSTIO II.

*Vtrum ens rationis in complexo obiectino par-
tium inter se pugnantium consistat, quarum
singula, nulla dempta, vera,
& reales sint.*

Affirmat Herice *1. part. tract. 1. disp. 8. cap. 1.*
27 dicens: ens rationis nihil est aliud, quàm to-
tum quoddam inexistibile, vt obicitur menti, licet
alias constet ex partibus realibus. Vnde essentiali-
ter constat tum ex re repræsentata, tum ex ipsa re-
præsentatione extrinseca rebus in esse rei; essen-
tialis verò quatenus est ipsa coniunctio, seu appli-
catio entis realis alteri, cui repugnat coniungi, &
applicari; ita ille, quem non pauci Recentiores
sequeuti sunt. Recidit autem sententia hæc in impu-
gnatam à nobis *suprà disp. 1. q. 2.* Recentiorum
dicentium, ex parte obiectorum nihil omnino co-
gnoscibile esse ab omni ente possibili condistin-
ctum, atque ita impossibilitatem impossibilium in
eo consistere, quod ipsa obiecta possibilia cognos-
cibilia sint per cognitionem necessariò falsam, id
est, intentionaliter coniungentem terminos repu-
gnantes, aut diuidentem necessariò coherentes.
Supponere enim videtur sententia hæc, sola obie-
cta quoquo modo impossibilia esse entia rationis.
Est autem sermo in hac quæstione de ente rationis
fictio, non de supposito, de quo ne meminerunt
quidem, qui illam tractant.

Propositio 1.

Impossibile est, ens rationis inexistibile ex plu-
28 ribus merè realibus confingi ab intellectu media
cognitione applicante, siue coniungente illa, vt di-
cebat Herice.

Ita sentiunt omnes reliqui Doctores præter ip-
sum Herice, & Recentiores eum sequutos. Proba-
tur autem primò: quia impossibile est, essentiam
B b 4 compo

compositam habere *esse* realiter, quin omnes partes eius tale *esse* habeant, & vice versa, habere omnes partes, quin habeat essentia, ut constat ex *prop. 9.* demonstratā *supra disp. 9. quest. 5.* Ergo si omnes partes obiecti, & cognitio illas attingens (cuiuslibet demum naturae ea esse dicatur) *esse* habent realiter, uti supponitur, impossibile est, ut essentia composita ex toto obiecto, & ex cognitione realiter non habeat *esse*, aut aliquid non habens *esse* realiter includat in se: alioquin non omnes partes eius haberent *esse* realiter, uti supponitur. Repugnat ergo ens rationis realiter non habens *esse*, nedum inexistibile ex partibus merè realibus, realiterque subinde habentibus *esse* aut existentiale, aut possibile compactum mediā sui cognitione.

29 Dices: in *esse* rei tam cognitionem, quam omnes partes obiecti cogniti reales esse: at partes obiecti in *esse* obiecti complexum fictitium, & inexistibile dicit in suo cōceptu præter omnes partes reales obiecti, & cognitionem aliquid aliud, aut nihil? Si aliquid aliud, illud erit quoddam figmentum inexistibile obiectuum aliis obiecti partibus annumerandum, contra suppositionem, ut constat. Si nihil: Ergo ens rationis fictitium, & inexistibile ex partibus obiecti, mediā cognitione compositum, ipsissima est essentia composita ex partibus ipsis obiecti, & ex cognitione. Quam tamen realem; atque ad eò existibilem esse demonstratum est. Et quidem si *esse* reale, quod omnes partes obiecti, & earum coniunctiva cognitio habet, existentiale sit, ut in sententia Aduersariorum fatendum est esse, quoties per cognitionem fingentem coniungimus extrema existentia hoc pacto: *Angelus est homo. Deus est albus. Frigus calefacit*, &c. Quis non euidentissimè videt, ex talibus obiecti partibus, ex talique cognitione complexum inexistibile resultare non posse? Eset enim inexistibile totum, cuius omnes partes, à quarum aggregatō non differt existentes sunt actū. Quod quā euidenter repugnet, omnibus palam est.

30 Secundò probatur propositio. Quoniam vel ex parte obiecti datur aliquid habens *esse* obiectiue in cognitione, & non habens *esse* in se realiter; vel nihil tale datur. Si nihil tale datur (ut Aduersarij censent, dum asserunt, omnes, & singulas obiecti partes in se realiter habere *esse*: earum autem coniunctionem non dari ex parte obiecti; sed merè esse intentionalem ex parte cognitionis à cognitione ipsa indistinctam:) Ergo non datur ens rationis per cognitionem factum; utpote, quod iuxta definitionem habens *esse* in cognitione obiectiue debet realiter in se non habere *esse*. Si verò aliquid tale datur ex parte obiecti. Ergo iam non omnia, quæ includit obiectum sunt entia realia habentia realiter in se idem *esse*, quod obiectiue habent in cognitione, ut Aduersarij affirmant. Dicent, omnia distributiue sumpta esse entia realia, coniunctum autem eorum indiuisum sumptum esse ens rationis. Sed contra est: quod redit argumentum præcedens, quo manifestè demonstratur repugnare ut omnes, & singule partes essentiae compositae, nulla demptā, habeant *esse* realiter, & illud non habeat essentia ipsa.

31 Tertiò probatur propositio: quia licet oppositio sententia in entibus rationis compositis posset videa-

ri verosimilis, in simplicibus nullomodo potest habere locum: quandoquidem obiecta prorsus simplicia ex pluribus partibus inter se pugnantibus, quas non habent, neutiquam dici possunt esse composita: ut est notissimum. Dari autem entia rationis, quæ sint obiecta prorsus simplicia, non videtur negabile. Quoniam dum aliquis inter preterendum illud Script. 2. Reg. 7. *Non est similis tui, neque est Deus extra te*, simplici apprehensione concipit alium Deum, quem esse negat, distinctum à vero Deo nostro, simplicem quamdam chimeram effingit procul dubio ex pluribus partibus veris nullatenus obiectiue compactam; siquidem Deus ille inexistibilis, neque ex vero Deo extra quem concipitur, neque ex aliis entibus, aut partibus veris concipitur vilo modo compositus, cum concipiatur simplicissimus perinde, ac verus; quasi numerice dumtaxat distinctus ab illo. Equis neget, me talia figmenta prorsus simplicia posse mente formare?

Quartò probatur: quia, ut constat ex dictis *quest. 1.* ens rationis fictitium, de quo tractamus, idem est, atque obiectum, quantum est ex se falsum, seu iudicabile iudicio falso ab intellectu, qui falli potest: huiusmodi autem falsitatem solum habere potest obiectum illud, quod tantum habet *esse*, dum intellectui obicitur: quia in se realiter non habet esse, quale non est obiectum, in quo Aduersarij dicant consistere ens rationis, ut conitat ex dictis.

Quintò probant præsentem propositionem, quæ cumque *supra disp. 11. q. 2.* pro prima eius propositione probandā tradita sunt. Recognoscantur. Tum ex dicendis circa sequentem planiora adhuc, & euidentiora fient, quæ circa illam dicta sunt. Adde Aduersariorum sententiam ex eo etiam falsam esse, quod supponit, nullum posse dari ens rationis, quod non sit inexistibile, siue impossibile, cuius oppositum à nobis *q. 1.* statutum, atque probatum est.

Verum, præter illa, quæ iam diluimus *quest. illa 34. 2. citata* adhuc contra doctrinam nostram, communemque solet opponi primò. Intellectus noster non habet species obiectorum impossibilem: ergo possibilea dumtaxat potest concipere. Nego consequentiam: quia, ut per species alienas accidentium sensibilem, quas solas habet, cetera cuncta possibilea, quorum non habet species, potest concipere, ita, & impossibilea potest. Adde, obiectorum etiam impossibilem dari posse proprias species, ut ex dictis *disp. 11. q. 2. proposit. 3.* colligitur, & ex dicendis in sequentibus amplius constabit, quamuis nobis non dentur pro statu præsentis, sicut nec obiectorum possibilem, quæ non intrans per sensus. De quo multa sunt dicta *supra disp. 1.*

Secundò opponitur. Cognitione sumit suam speciem, & perfectionem ab obiecto: Ergo hoc quid reale esse debet; alioquin nequibit tribuere speciem & perfectionem cognitioni. Respondeo, eatenus solum dici cognitionem sumere suam speciem, & perfectionem ab obiecto, quatenus per ordinem ad obiectum, cuius representatio est, habet esse talis naturæ, & tantæ perfectionis: hoc autem modo etiam ab obiecto fictitio potest suam speciem, & perfectionem sumere: quia obiecti fictitij potest representatio esse: atque ita in ordine ad illud talem naturam, & tantam perfectionem habere.

Tertiò opponitur. Qui iudicat, hominem esse equum, non concipit inter hominem, & equum identitatem fictam: quia cum identitas hominis, & equi

equi verè sit ficta iudicium euaderet verum; & tamen est falsum. Ergo concipit identitatem veram, repugnantem tamen homini, & equo: quo fit, vt iudicium eis illam applicans euadat necessariò falsum. Egregium sophisma. Respondeo. Qui iudicat, hominem esse equum, concipere identitatem secundum se quasi esset vera, quæ quia talis non est, ab ipsa sui conceptione tendenti in illam quasi veram euadit ficta. Quo fit, vt sit falsum dictum iudicium; tamen sit verum aliud reflexum de eadem identitate prout ficta. Itaque dictum iudicium falsum identitatem fictam habet pro obiecto non reduplicatiue prout fictam; sed secundum se quasi veram, cum tamen non sit vera.

Propositio 2.

37 Impossibile est, obiectum aliquod ens rationis fictum esse; nisi vel totum, vel aliqua pars eius quid fictum, seu non reale sit.

Si enim nec totum, nec pars eius quid fictum sit, non habebit tantum esse obiectiue in intellectu, prout ad ens rationis requiritur, vt satis constat ex dictis circa propositionem primam. Itaque si obiectum est simplex, vt sit ens rationis fictum, totum debet esse fictum quoad illud esse siue existentielle, siue quiditatum, secundum quod est ens rationis, iuxta dicta 7. 1. Si autem obiectum est complexum, vt sit ens rationis fictum, aliqua saltem pars eius debet esse ficta quoad esse, secundum quod est ens rationis intelligendo nominis partis, vt semper intelligimus, etiam vnionem, seu coniunctionem, siue colligationem partium cuiusvis generis.

38 Sed dicit aliquis. Aliqua sunt obiecta complexa impossibilia, & chymica, quorum omnes partes distributiue sumptæ possibiles sunt, vt patet in coalescentibus ex extremis metaphysicè oppositis siue contradictoria, siue contraria oppositione. Ergo & poterunt esse obiecta complexa fictitia, quorum nulla pars sumpta seorsim fictitia sit. Concesso antecedente, nego consequentiam. Quia, vt constat ex vniuersali doctrinâ traditâ, & demonstratâ supra disputat. 9. quæst. 5. 1. propositio. 6. & seqq. prædicatum impotentis existere, in quo consistit, aliquid esse impossibile ex genere eorum prædicatorum est, quæ possunt conuenire essentia compositæ sumptæ indiuisum, quin vlli eius parti conueniant sumptæ seorsim. Prædicatum verò habendi esse in mente tantum obiectiue, in quo consistit aliquid esse fictum, siue fictum, ex genere aliorum prædicatorum est, quæ essentia compositæ conuenire non possunt, quin alicui saltem parti eius seorsim acceptæ conueniant, vt & ex se satis est manifestum, & ex demonstratis loc. cit. & circa propositio. 1. dictis facile quisque demonstrabit.

39 Quæ cum ita sint, colligitur primò. Qui concipit complexum impossibile, cuius omnes partes sumptæ seorsim sunt possibiles præcisè vt impossibile nullum efficere ens rationis: quia nihil fingit, cum tale obiectum verè sit impossibile. In chymicis enim impossibilibus dari suas obiectiuas veritates citra omnem fictionem conceptibiles vniuersaliter est statutum 7. 1.

40 Secundò colligitur. Tunc solum fieri ens rationis concipiendo complexum impossibile, cuius omnes partes sunt possibiles, quando aliquod prædicatum obiectiuum adiungitur illi, quod verè non habet, vt si concipiatur possibile, vel actu existens. Talis enim possibilitas, vel existentia fictitia, atque adeò ens rationis erit. Potest autem fingi possibile

per potentiam fictam ad existendum attributam ipsi indiuisum, vel per potentiam fictam attributam cuilibet parti eius ad coexistendum alteri. Similiter potest fingi existens aut per existentiam fictam ipsi indiuisum attributam, aut per existentias attributas eius, quarum aliqua necessariò erit ficta, cum omnes simul nequeant existere. Quod si ad faciendum ens rationis circa complexum ex partibus possibilibus, quod independentè omnino à sui cognitione suapte natura propter suarum partium oppositionem impossibile, atque adeò inexistentiale est, requiritur, vt ex parte obiecti aliquod prædicatum fictum ei adiungatur; multo magis id requiretur ad faciendum ens rationis circa alia complexa, quæ independentè à sui coniunctiua cognitione iuxta Aduersariorum sententiam, neque impossibilia, neque inexistentia sunt, per talemque sui cognitionem euadunt talia; qualia sunt pleraque vbi ceteri Auctores ens rationis ex parte obiecti fictum agnoscunt.

Vnde tertio colligitur, quàm falsa, imò impicatoria sit Aduersariorum philosophia. Nam vel partes seorsim possibiles obiecti complexi sunt inter se re ipsa oppositæ; vel non? Si sunt oppositæ, independentè prorsus ab omni sui cognitione erit tale complexum inexistentiale suapte natura, cum sit veritas necessaria, tale complexum non posse existere. Quod si concipiatur existens, aut potens existere, nequibit non esse obiectiue ficta aliquo ex modis supra dictis eiusmodi existentia, aut potentia. Quo corrui Aduersariorum doctrina. Si autem oppositæ non sunt, quocumque modo concipiantur, re ipsa potentes erunt simul existere, complexumque earum subinde existentiale erit. Quo iterum Aduersariorum doctrina ruit: iuxta quam certè partes complexi fictitij plerumque non esse oppositas re ipsa manifestum est. Consent enim, hoc complexum fictitium e. g. *Angelus est homo* nihil aliud includere ex parte obiecti præter Angelum, & hominem; tantumdemque consent de aliis huiusmodi, quorum extrema re ipsa manifestè non sunt opposita. Addunt tamen, euadere illa nihilominus fictitia, & inexistentia, siue impossibilia à cognitione intentionaliter coniungente, siue identificante ipsa extrema. Quod, quàm sit impicatorium in ipsis terminis, quis non clarè videt? Si enim esse fictitium, & inexistentiale complexum ex Angelo, & homine, aliud non est ab Angelo, & homine, & dicta cognitione; & tria hæc realiter sunt existentia, consequitur planè, aggregatum ex hisce tribus tum fictitium, & inexistentiale, tum verum, & existens esse, quod implicat manifestam contradictionem.

QVÆSTIO III.

An denominationes extrinsecæ, vel semiextrinsecæ sint entia rationis, aliquodve ens rationis inuoluant in conceptu suo.

42 Denominatiua dicuntur ab Arist. in libro *Prædicam. cap. 1.* Concreta adiectiua, quorum nomina suam etymologiam trahunt à nominibus suarum formarum, vt *infusum* à *infusio*, *album* ab *albedine*, &c. Vnde iam vniuersaliter vsu introductum est, vt subiectum cuiusvis concreti adiectiui à formâ ipsius concreti denominari dicatur, atque adeò etiam à fundamentis, quæcunque illa sint, vnde nostro modo concipiendi desumitur, seu concipitur talis

talís forma; siue per modum actus significabilis per verbum, siue aliter concipiatur, ipsaque seu forma, seu fundamenta formæ denominare dicuntur ipsum subiectum. Quin imò omne prædicatum accidentale adiciens aliquid subiecto iuxta diuisionem prædicatorum tradendam *disp. 17. q. 7.* denominatio dicitur conueniens, aut attributa subiecto; siue illud per modum concreti adiectiui verbo, & actu substantiatio esse interposito de tali subiecto prædicetur, siue per modum actus adiectiui significati per quoduis aliud verbum. Et hæc quidem quantumuis sint inter se diuersa nomina subiecti prout denominati, ipsiue denominationes, & formæ, aut fundamentorum denominantium. Vnde rursus efficitur, vt denominatio eandem subeat diuisiones, quas prædicatum accidentale, iuxta dicenda *loco citato*. Quocirca alia dicitur denominatio intrinseca, alia extrinseca, alia semiextrinseca, alia physica, alia metaphysica, &c. Sic a sua omnipotentiā dicitur Deus denominari *Omnipotens*, & a creatione rerum *Creator*; Sic quoduis obiectum a sui cognitione, aut amore *cognitum*, aut *amatum*; Sic albedo alteri *similis* ab eius consortio; & homo a generatione proles eius *pater*; Sic a cōtractu matrimonij præterito denominatur vir *maritus*, & femina *uxor*; & ab odio proximi cōcepto liberè homo denominatur *peccans*, siue *peccator*, siue *peccare*, aut *peccauisse*: ipsique conceptus obiectiui, siue prædicata significata per vocabula ista *Omnipotens*, *Creator*, *cognitum*, *maritus*, *peccans*, *peccare*, &c. denominationes dicuntur relatæ ad subiecta, quibus attribuuntur; intrinseca quidem, quando omnia fundamenta vnde sumuntur intrinseca ipsi subiecto sunt aut per identitatem, aut per adhesionem; extrinseca verò, quando omnia fundamenta sunt extrinseca; id est, neque adherentia, neque identificata subiecto; semiextrinseca autem, quando fundamenta partim subiecto sunt intrinseca aliquo ex dictis modis, & partim extrinseca.

- 43 Igitur, quod in præsentī questione queritur est: An eiusmodi denominationes præsertim, quæ extrinseca sunt, aut semiextrinseca aliquod ens rationis inuoluant in conceptu suo. Negant Suar. *disp. 54. Metaph. sect. 2.* Petr. Hurt. *disp. 19. Metaph. sect. 1. & 2.* Arriag. *disp. 6. Metaph. sect. 1.* & alij plerique Recentiores. Affirmant verò S. Thom. multis in locis; sed præsertim *1. p. q. 13. art. 7. Vsq. 1. p. disp. 115. cap. 2. & disp. 195. n. 19. & 1. 2. disp. 95. cap. 10.* sæpèque *alibi*, & ex antiquioribus multi alij passim agnoscetes, & adstruentes in eiusmodi denominationibus relationes rationis. Est tamen tertia sententia media asserentium apud Soar. & Hurtad. suprâ extrinsecas denominationes prouenientes ab actibus intellectus, quales sunt denominationes *cogniti*, *subiecti*, *predicati*, &c. esse entia rationis; reliquis verò minimè: Cui sententiæ suffragari videtur Rub. in *log. quest. 6. proem. & Tract. de ente rationis*.

Propositio 1.

- 44 Inter denominationes extrinsecas prouenientes ab actibus intellectus, & prouenientes aliunde nullum est ponendum discrimen, quod attinet ad eorum conceptum realem, aut rationis.

Quia talis discriminis nullum est fundamentum, cum nihil intersit ad rem inter esse quauis ratione cognitum, & esse amatum, aut aliter a quouis fundamento extrinseco denominatum, vt satis ex se apparet.

Propositio 2.

Omnis denominatio extrinseca, vel semiextrinseca concepta per modum actus significabilis per verbum relatio quædam rationis est ex conceptu suo, non quidem ficta, sed supposititia dumtaxat. Concepta verò per modum concreti ex subiecto, & actu eandem relationem rationis includit in suo conceptu, & vniuersim quocunque modo concipitur semper fert secum ens rationis supposititium, non verò fictum.

Sic componendæ veniunt prima, & secunda sententia relatæ *num. 43.* amba enim erunt veræ si prima neget dictis denominationibus ens rationis fictum, non item supposititium: secunda autem in illis adstruat solum ens rationis supposititium, non item fictum. Et primum omnem actum significabilem per verbum, vtpotè exercitium quoddam aliquis subiecti ad aliquem terminum, respectum quemdam, seu relationem esse ex suo conceptu obiectiuo, quia ratione a nobis concipitur, tum ad subiectum, tum ad terminum ex dictis *disp. 2. q. 4. & disp. 8. q. 2. & 3.* satis conspicuum est. Igitur quoties denominatio extrinseca, aut semiextrinseca concipitur per modum actus significabilis per verbum, vt sæpè fit, iuxta *ibidem* dicta, non potest non illa ex conceptu suo obiectiuo respectus quidam esse, siue relatio tum ad subiectum, cui attribuitur, tum ad terminum circa quem per illam subiectum exerceri concipitur; quem eundem respectum, siue relationem subinde inuoluat ipsa in conceptu suo, si, vt sæpè etiam fit, concipitur per modum concreti coalescentis ex subiecto, & actu, vt est notum. De quo etiam plura sunt dicta *locis citatis*.

Quod autem huiusmodi respectus, seu relatio, in qua denominatio extrinseca, aut semiextrinseca concepta per modum actus consistit, non sit realis, sed rationis, est clarum, supposititiumque in præsentī ab omnibus: quia loquimur de denominationibus vbi talis actus re ipsa non datur, qualis a nobis apprehenditur, dum eas per modum actus subiecto attribuimus; alioqui si in tali actu a parte rei illæ consisterent, non extrinseca, aut semiextrinseca, sed intrinseca denominationes essent: quandoquidem de ratione omnis actus est intrinsece tangere subiectum, cuius & actus, vt constat ex dictis, etiam *locis citatis*.

Iam verò dictam relationem rationis ad dictas demonstrationes spectantem fictam non esse, sed supposititiam dumtaxat inde probatur: quia, vt constat ex dictis *q. 1.* ens rationis fictum eo ipso est obiectum de suo falsum, in denominationibus autem, de quibus agimus, nihil obiecti falsi inuoluitur: alioquin falso illas attribueremus subiectis, quibus verissime attribuimus. Secundo, quia de huiusmodi denominationibus verissime dicitur dari a parte rei. Verissime enim asserimus obiectum a parte rei esse cognitum, aut amatum; hominem a parte rei esse peccatorem, vel peccare, vel peccauisse, vnam albedinem realiter assimilari alteri, &c. Quæ omnia falso affirmarentur, si in eiusmodi denominationibus aliquid fictum, atque adeo falsum inuolueretur, vt constat. Tertio à priori: quia a nobis cognoscitibus perspicies alienas tunc solum fingitur ens rationis, quando id, quod in alieno substituto intendit intellectus cognoscere re ipsa non datur. At nihil intendit intellectus noster cognoscere, dum concipit denominationes prædictas, quod re ipsa non

non datur. Ergo nullum ens rationis fingit, dum concipit illas. Cætera constât. Minor probatur: quia dum intellectus denominationes prædictas iudicio affirmatio adstruit, dumtaxat intendit adstruere, atque adeo concipere fundamenta realia, & vera, à quibus illæ desumuntur, in quibusve illæ à parte rei, ac prorsus independentes à sui cognitione consistunt: ob id nanque est verum iudicium, quoties ejusmodi fundamenta re ipsa dantur; futurum sanè falsum, iuxta dicta nuper, si quidpiam aliud, quod re ipsa non datur, per illud adstrui, atque adeo concipi intenderetur.

48 Cæterum, quia noster intellectus pro statu præfenti nihil iudicare valet non conceptum per modum actus aut substantiæ, aut adiectiui, ut *locis paulo antè citatis* monstratum est; inde fit, ut pro iudicanda veritate reali fundamentorum, in quibus denominatio extrinseca, aut semiextrinseca re ipsa consistit, substituat sibi ut plurimum phantasma sensibile idoneum ad concipiendum actum adiectiui, ipsique subinde proprium, siue appropriatum, sicque talem denominationem concipiendo per modum talis actus, actum quemdam, atque adeo respectum rationis supposititium formet: tamen autem concepta denominatione per modum actus in promptu est, talem actum cum subiecto componere, sicque deinceps denominationem per modum concreti ex subiecto, & actu diuersum quoddam ens rationis supposititium formando concipere.

49 Sed quoniam aliquæ denominationes aut extrinsece, aut semiextrinsece sub expresso conceptu actus adiectiui significabilis per verbum, aut concreti ex subiecto, & actu non solent concipi de facto, tamen possent, sed sub quibusdam aliis conceptibus medio actu essendi substantiuo attribuentis subiectis: consequitur, quando isti conceptus sunt respectiui, quales autem semper, aut ferè semper sunt, ut in conceptibus mariti, & vxoris, domini, & serui, superioris, & subditi, patris, & filij aliisque huiusmodi cernere est, tunc quidem tales denominationes etiam ferè secum in suis conceptibus relationes rationis supposititias; non verò fictas, ut constat ex dictis. Si quando verò conceptus isti non fuerit respectiui, ferent nihilominus secum entia rationis supposititia, non respectiua; siquidem in omni conceptu obiectiuo formato à nobis per species alienas, ens rationis supposititium interueniat necesse est, ut constat ex dictis 7. 1. Per quæ propositio nostra probata, & Doctorum sententiæ oppositæ compositiæ manent. Quo fit, ut, & amborum argumenta pro nobis sint.

Proposito 3.

50 In omni etiam denominatione intrinseca concepta à nobis per species alienas, aliquod ens rationis non quidem fictum, sed supposititium dari necesse est.

Consentiant huic propositioni S. Th. Vasques & plures alij ex antiquioribus, quatenus sæpè in denominationibus etiam intrinsecis prouenientibus à formis realiter à subiecto indistinctis, quales sunt identitas, perfectio, bonitas, potentia, & similes relationes rationis agnoscunt. Ratio autem vniuersalis est: quia quoties aliquid per species alienas, atque adeo in substituto alieno cognoscimus, non potest non ex parte conceptus obiectiui ens rationis supposititium interuenire, ut constat ex doctrina tradita, 9. 1.

Cæterum, licet semper interueniat ex parte obiecti ens rationis supposititium, quotiescumque cognoscimus aliquid per species alienas, atque adeo in substituto alieno: quia semper res cognita aliud cognoscenti apparet in substituto ab eo, quod est in se; aliudque subinde esse obiectiuum in mente cognoscentis habet ab eo, quod habet in se. Ea tamen potissimum entia rationis supposititia speciatim notari, & in considerationem venire solent, quæ ex conditionibus vniuersalissimis substitutorum in rebus cognitis non reperiuntur proueniunt; cuiusmodi sunt esse illa plura, vel vnum, distincta inter se, aut non distincta, relatiua, aut absoluta &c. Quando enim in vno, eodemque substituto plura simul cognoscuntur, vnum sunt in mente obiectiuè, quæ in se re ipsa plura sunt, atque ita vnitas quadam rationis supposititia interuenit; sicut vice versâ pluralitas, atque adeo distinctio rationis interuenit supposititia, quando, quæ realiter sunt vnum & idem in pluribus substitutis cognita plura, & inter se distincta nobis apparent. Quando verò in substituto relatiua, idonea ad obiectum relatiuum representandum, quæ in se re ipsa non sunt relata cognoscuntur, relatio rationis supposititia datur; pariterque in similibus. De quibus plura sunt dicta supra disp. 2. 9. 3. dicunturque infra disp. 13. & 17.

QVÆSTIO IV.

Quotuplex sit ens rationis.

51 Sanctus Th. 2. 1. de verit. 1. ita diuisit ens rationis. Id, quod est ens rationis non potest esse nisi duplex, vel negatio, vel aliqua relatio. Sumit autem negationem vniuersè prout complectitur priuationem, ut constat ex contextu. Quam diuisionem, ut congruam, & adequatam amplexi sunt Conimbr. in præf. Porphy. 9. 2. art. 2. Suar. disp. ult. Metaph. sect. 3. & 4. Vasq. 1. p. disp. 114. & 115. Rubi tract. de ente rationis à n. 22. & omnes Thomistæ communiter. Ex quibus plerique censent, diuisum dictæ diuisionis esse ens rationis in tota sua latitudine, prout comprehendit factum sine fundamento in rebus, & factum cum fundamento. Sunt tamen alij, qui putant, in prædicta diuisione solum esse sermonem de ente rationis cum fundamento in rebus facto. Quomodo autem, sub negatione, & relatione aut etiam priuatione omnia entia rationis comprehendantur, variè explicant dicti Auctores; ut mox dicemus.

52 Moderniores verò Philosophi ad solam relationem, & negationem, aut etiam priuationem omnia entia rationis censent reuocari non posse; atque ita alij in tot genera diuidunt ens rationis, in quot ens reale ab Arist. diuisum est in lib. Prædicam; nimirum in decem. Sic cum Canariensi citato à Vasq. supra, tenet Quieto contr. 12. Metaph. punct. 4. Alij aiunt, entium rationis genera entium realium numerum superare. Ita Arriag. diff. 6. Metaph. sub finem. Alij denique ad certas, & statutas classes ens rationis haud redigi posse arbitrantur. Sic Martínez in log. super prolog. Porphy. disp. 2. 9. 1. & Petr. Hurt. disp. 19. Metaph. §. 87.

53 Ego, supposita diuisione entis rationis in supposititium, & fictum, statuta 9. 1. assero primò, iure ab omnibus communiter diuidi ens rationis in factum cum fundamento in rebus, & factum sine fundamento: quorum primum ens rationis ratiocinata, siue non chymericum dici solet; secundum

cundum verò ens rationis ratiocinantis, siue chymericum. Dicitur autem ens rationis cum fundamento in rebus fieri, quando datur aliquid ex parte rerum, aut alliciens, aut cogens intellectum ad illud faciendum. Sine fundamento autem, quando nihilo ex parte rerum alliciente, aut cogente intellectum, vel solo arbitrio facientis, vel casu fit. Et quidem ad faciendum ens rationis supposititium semper est intellectus noster necessitatus pro statu praesente, quoties aliquid est concepturus per species alienas, ut ex dictis in superioribus constat; sed hæc necessitas non tam à rebus cognoscendis enascitur, quam à modo cognoscendi, quem habet ipse intellectus; tamen, ut ens rationis supposititium huius potius, quam alterius generis fiat, ipsa res cognoscenda soleant communiter occasionem, atque adeo fundamentum præbere: scilicet exacta plurimum rerum similitudo in causa est, ut illæ sub vnicum conceptum cadant: quo fit unitas rationis supposititia: sicut è contra pluralitas connotatorum eiusdem rei in causa est, ut illa cadat sub plures conceptus, quo distinctio, siue pluralitas rationis supposititia fit. Respectus item vnius rei ad alteram, ut cognitionis ad obiectum, & quævis alia rerum necessitudo, seu habitudo in causa est passim, ut res absoluta cum respectu ad alias concipiatur: quo innumera passim relationes rationis supposititiæ fiunt, & in cæteris pariter. Quinimò, cum intellectus noster connaturaliter feratur ad substituendum pro rebus cognoscendis phantasmata illis proportionata, iuxta dicta *diff. 2. quæst. 3.* ferè semper res cognoscende animam præbent naturam suam, ut hæc potius, quam alia entia rationis supposititia formentur, dum illæ in substitutis alienis ab intellectu cognoscuntur. Fieri tamen poterit, ut pro arbitrio cognoscens hoc phantasma præ aliis ad aliquam rem cognoscendam assumatur ab intellectu, nullam ad id præbente occasione ipsius cognoscendæ rei naturæ. Quo casu ens rationis supposititium interueniens sine fundamento in rebus factum dicitur: sed hoc raro euenit. Ex quo patet, entia rationis supposititia ferè semper à nobis fieri cum fundamento in rebus.

55 Entia verò rationis ficta sæpius pro libito à nobis, sæpius etiam casu facienda, seu concipienda veniunt, atque de facto fiunt, seu concipiuntur. Quia sæpe, aut pro libito, aut casu tum vigilantes, tum dormientes concipimus monstruosa phantasmata, quæ saltem quoad existentiam entia rationis ficta sunt. Sæpe etiam chimeras impossibiles confingimus, vel pro solo arbitratu, vel quod eis in metaphysicis disputationibus indigemus, aut exemplorum gratia, aut aliter. Sæpius etiam entia rationis ficta tum possibilia, tum impossibilia quoad existentiam, aut etiam quoad quiditatem fictitiæ concipimus cum fundamento ex parte rerum, eoque non solum alliciente; sed etiam cogente intellectum ad illa concipienda; nimirum quoties veras eorum negationes apprehendimus, vel adstruimus (nulla quippe negatio sine habitu per eam negato concipi potest, ut est notum.) Quo iure cognoscentes item per species proprias cum fundamento ex parte rerum concipiunt, aut etiam faciunt dicta signimenta. Sic, qui iudicat, Deum esse immortalem, impassibilem, impeccabilem, immutabilem, &c. Fictitiam Dei mortalitatem, passibilitatem, peccabilitatem, &c. apprehendat necesse est; & vniuersè, quicumque verè negat, quidpiam existere, aut esse possibile, nequit non fictitiè concipere ipsius existentiam, aut possibilitatem, quam negat. Cate-

rum quamuis negatio cuiusvis figmenti fundamentum sit adigens intellectum ad concipiendum figmentum ipsum ex suppositione, quod ipsa negatio sub intellectu cadat: quia tamen independentè à notitiâ suæ negationis potest figmentum quoduis concipi; consequens est, ut illud sine fundamento in rebus concipi possit; id est, nullo fundamento reali mouente intellectum ad concipiendum illud. In quo Recentiores quidam decepti sunt, putantes, omne ens rationis positium cum fundamento in rebus fieri, eo quod cuiusvis realis negatio ad illud concipiendum inducit.

Secundò assero: plerisque ex Auctoribus *n. 52.* relatis de negationibus rerum verè non existentium malè philosophari duplici titulo. Primò, quia eas enumerant inter signimenta rationis. Secundò, quia ad secundum membrum diuisionis S. Thom. reducunt, scilicet ad negationem rationis. Etenim tales negationes signimenta rationis non sunt: quia veritatem habent negatiuam à parte rei, quatenus res per illas negatæ verè, & realiter non existunt; imò ex eo, quod illæ ad instar rerum posituarum, quales non sunt, concipiuntur, uti à nobis concipi solent, nullum fit ens rationis fictum; sed supposititium dumtaxat, uti euenit, quoties quodcumque obiectum verum concipimus per species alienas, atque adeo ad instar alterius, iuxta dicta *g. 1. Casu* autem, quod fieret ens rationis fictum, id utique non negatiuum, sed positium esset, illud videlicet ad cuius instar negatio concipitur, atque ita non ad negationem rationis; sed ad ens positium rationis reducendum veniret.

Tertiò assero, contra nonnullos ex eisdem Auctoribus, in quibus est Vasquez, malè etiam reduci ab ipsis ad secundum membrum diuisionis S. Thom. hoc est, ad negationem rationis omnia signimenta chymérica: quippe pleraque eorum conceptus positui sunt, ut est notum; atque ita inter entia rationis positua potius, quam inter negationis rationis computanda veniunt. Negatio enim rationis tunc solum datur, quando concipitur non esse, quod verè est: quia tunc solum talis negatio est ficta; sicut tunc solum datur ens positium fictum rationis, quando concipitur esse, quod verè non est. Vnde obiter collige, etiam signimenta rationis alia positua sunt, alia negatiua: quia non solum ens, sed etiam non ens, siue negatio entis ab intellectu fingi potest: at entia rationis supposititia solum positua posse esse: quia sola entia positua, quorum habemus proprias species substitui possunt ab intellectu pro aliis cognoscendis; non verò item negationes, quarum species propriæ neque in nobis dantur, neque absolute sunt possibiles, iuxta doctrinam statutam *diff. 1. quæst. 3.* Ex quibus patet ad negationem rationis dumtaxat pertinere posse negationes rerum fictas, atque adeo ex se obiectiue falsas, quibus non esse res, quæ verè sunt, concipiuntur. Ex quo concluditur, ut diuisio S. Thom. sufficiens, & adæquata sit, ad vnam relationem rationis reducenda esse omnia entia positua rationis.

Vnde assero quartò: sufficientiam diuisionis traditæ à S. Th. receptæque à cæteris Auctoribus *n. 52.* citatis non facile posse componi: quia multa haud dubiè dantur entia rationis positua, tum ficta, tum supposititia, tum cum fundamento in rebus, tum sine illo ficta, quæ ex proprio conceptu relatiua non sunt, sed prorsus absoluta: nisi dicamus, ut non abs iure posse videtur, in dicta diuisione solum esse sermonem de entibus rationis, quæ ex proprio conceptu

Disp. XII. De entibus rationis. Quæst. V. 301

conceptu idonea obiecta sunt humani iudicii pro statu præfenti; omnia enim talia actus quidam sunt ex conceptu suo respectu subiecti ad terminum, atque adeo relationes rationis: cum nihil nos iudicare possimus non conceptum per modum actus, ut disputat. 2. q. 4. & sæpe alibi ostensum est. Sunt autem omnes actus obiectivi à nobis iudicabiles imprimis relationes rationis supposititiæ; fictæ autem relationes insuper erunt, qui fuerint falsò iudicabiles affirmatiuè; quando verò negatiuè iudicabiles falsò fuerint; tunc negationes eorum fictæ, atque adeo rationis erunt. Ex quo patet, ens rationis formaliter prout sub iudicio humanum pro statu præfenti cadit; aut potest cadere, sufficienter, & adæquatè diuidi in relationem, & negationem. Cum quo stat illud, etiam ut sic, per omnia prædicamenta Aristotelica, imò, & ultra vagari; ut vagatur haud dubiè conceptus obiectiuus actus, etsi sit ille respectiuus, ut ex dictis disputat. 8. colligere est.

59 Vnde assero quintò: ens rationis fictitium in decem prædicamentorum genera, imò in alia plura diuidi posse. Possunt enim citra dubium ab intellectu concipi substantia, quantitas, relatio, actio, passio, qualitas, &c. quæ cum quoad existentiam tum quoad varia prædicata quidditatiua signèta quedam, atque adeo entia rationis fictitia sunt: necnon alia præterea mixta, aut per identitatem, aut aliter ex diuersis dictorum generum, specierumque ipsorum prædicatis, omni talium prædicamentorum combinatione facta. Quo genera figmentorum rationis in infinitum creantur propemodum. Ens verò rationis supposititium ad ea saltem prædicamentorum genera poterit extendi, ad quæ se extendant sensibilia phantasmata in quibus, ut in substitutis à nobis cætera obiecta cognoscuntur; ut sunt quantitas, relatio, qualitas, ubi, situs, &c. atque adeo etiam ad genera, quæ ex mixtione eorum resultant.

60 Quintò denique assero: ens rationis fictitium, aut simplex penitus, aut compositum ex partibus esse posse, utque aut formaliter; seu per rationem tantum, aut realiter, seu quasi realiter distinctis. Si sit simplex, totum erit fictum quoad prædicatum, siue existentiale, siue quidditatiuum, secundum quod est fictum, ut constat. Compositum autem aut ex omnibus partibus fictis, aut ex aliquibus fictis, vel vna tantum, ex cæterisque non fictis, atque adeo veris constare potest. Vna tamen, ut minimum necessarium ficta esse debet, ut compositum fictum sit, iuxta doctrinam statutam quæst. 2. Nomine autem partitis semper complector etiam partium vnionem, seu coniunctionem cuiusvis generis. Quæ omnia ex dictis in superioribus satis superque nota sunt. Ens verò rationis supposititium semper est compositum quasi physicè saltem ex partibus integran-
tibus etiam supposititiis: quia phantasmata substituta pro aliis obiectis cognoscendis ex partibus saltem integran-
tibus tum extensionis, tum etiam intensi-
onis sunt semper composita, ut constat ex dictis disputat. 1. quæst. 2. & disputat. 2. q. 3.

QVÆSTIO V.

*Utrum Deus cognoscat entia rationis,
& illa faciat?*

61 Prima sententia est, Deum non solum non facere entia rationis, sed neque cognoscere illa ad Pharus Scient. Tom. 1.

huc ut facta, aut factibilia per intellectum creatum. Ita Vasquez 1. part. disputat. 118. cap. 3. cui subscribere Turrian. in select. opuscul. 7. disputat. 4. dub. 4. & 8. Alarc. disputat. 3. de scient. cap. 6. Secunda sententia extremè opposita, est, Deum etiam independentem ab intellectu creato cognoscere entia rationis, & illa facere. Ita Egid. de Præsentat. lib. 5. de beatit. quæst. 6. art. 10. Fonsec. lib. 4. Metaph. cap. 2. quæst. 6. sect. 14. Ioann. Marti. Complutensis in log. disputat. 2. quæst. 2. Arriag. disputat. 6. Metaph. a num. 44. Oued. disputat. ultim. Metaph. punct. vlt. & docti Recentiores. Apud quos aliqui sententiæ consentiunt etiam Canarien. 1. p. q. 28. art. 2. disp. 2. dub. 3. Molin. ibidem disp. 5. concl. 5. Valent. 1. part. quæst. 14. artic. 9. punct. 7. & alij. Tertia sententia est, Deum cognoscere quidem entia rationis independentem ab intellectu creato; illa verò, ut sic non facere: quia cognoscit per dissensum. Sic sentiunt Soar. Arrub. Heriz. Ruiz, & alij mox citandi. Quarta sententia est, Deum cognoscere entia rationis prout facta, aut factibilia ab intellectu creato; illa verò ut sic non facere. Ita Soar. in Metaph. disp. 7. sect. 1. & disp. 54. sect. 2. & lib. 1. de essent. & attrib. cap. 13. & lib. 3. cap. 3. & lib. 4. de Trinit. cap. 4. Fasol. 1. p. q. 14. art. 9. dubit. 2. Machin. disp. 26. sect. 1. Gonz. disp. 39. sect. 1. Heriz. disp. 8. cap. 1. Ruiz. disp. 17. de scient. sect. 2. Petri. Hurt. disp. 19. Metaph. sect. 6. & alij. Quinta denique sententia est, Deum cognoscere entia rationis prout facta, aut factibilia ab intellectu creato, atque etiam illa per talem cognitionem facere. Ita Lorca 1. 2. disp. 25. memb. 1. Arrub. 1. part. disp. 34. cap. 7. cum aliis à eo relatis.

Propositio 1.

Deus entia rationis supposititia formaliter, quæ talia sunt, non solum non facere; sed neque cognoscere potest.

Hæc est sententia P. Vasquez, atque adeo etiam suorum: quanquam enim ille differentiam entis rationis supposititiæ, & ficti distinctè, & expressè non videatur agnouisse; tamen, ut erat ingenij acuti, & profundi, in hanc incidit veritatem. Planè enim loquitur de ente rationis non conceptibili, nisi per species alienas, quale est supposititium, & illud fictum, cuius conceptio à supposititio dependet, de quo proposit. 2. Vnde sententia eius verissima est: & quod ad præsentem propositionem attinet probatur facillè: quia cognoscere ens rationis supposititium qua tale, aliud non est, quàm habere pro obiecto ipsum conceptum obiectiuum, in quo illud consistit: habere autem pro obiecto talem conceptum obiectiuum idem omnino est, atque cognoscere rem, quæ cognosci intenditur aliter, quàm est in se; atque adeo non in ipsamet, sed in alieno substituto; siquidem talis conceptus obiectiuus hæc duo dicit vnum quodque suo modo, & substitutum terminans cognitionem non pro se, sed pro re, quæ cognosci intenditur, & rem ipsam non in se, sed in substituto ipso cognitam, prout constat ex latius dictis disputat. 2. quæst. 3. Ast Deus, rem, quæ cognosci intenditur aliter, quàm est in se, atque adeo in substituto aliquo cognoscere non valet, ut est notum: quia talis modus cognoscendi valdè imperfectus est. Ergo Deus non potest habere pro obiecto conceptum obiectiuum, in quo consistit ens rationis supposititiū, & consequenter neque ipsum ens rationis supposititium, qua tale cognoscere. Quod si cognoscere non potest, neque poterit facere, cum

- cum nequeat aliter illud fieri, quam per sui cognitionem, ut constat.
- 63 Dices: Deus clarissime scit, me cognoscere, & facere ens rationis supposititium: ergo nequit non clarissime etiam cognoscere illud. Concesso antecedente; distinguo consequens. Nequit non cognoscere illud formaliter, quia tale, nego: fundamentaliter, siue quoad fundamenta, ex quibus relatè tantum ad meum intellectum consurgit, concedo. Est dicere. Deus cognoscit meam cognitionem, & substitutum, & rem in substituto à me cognitam, ut sunt in se; quibus clarissime penetratis, clarissime scit, me talem rem in tali substituto cognoscere; ipse tamen non cognoscit illam in substituto, prout opus erat, ut cognosceret ens rationis supposititium à me cognitum, & factum formaliter, quia tale. Quemadmodum Deus causat meam libertatem actus primi, & actionem physicam mei peccati, & tamen non causat peccatum formaliter, quia tale: quia illa actio dumtaxat est peccatum formaliter, prout liberè nascens à me.
- 64 Hinc deprehendes, quomodo Deus cognoscat, me distinguere per rationem formalitates identificatas realiter, quin ipse distinguat illas, aut distingas concipiat: tum me adunare per rationem sub vno conceptu vniuersali plura inter se distincta realiter, quin ipse illa adunet, aut adunata concipiat. De quibus in sequentibus disputationibus plura dicenda sunt.
- 65 Quod autem de Deo dictum est in propositione, eodem iure venit dicendum de creaturâ, quatenus cognoscente cuncta per proprias species, atque ad eodè prout sunt in se, ut satis ex se est notum.

Propositio 2.

- 66 Illa item entia rationis ficta, quæ solum per species alienas conceptibilia sunt, iuxta doctrinam statutam n. 18. neque fieri, neque cognosci possunt à Deo formaliter, quia talia sunt.
- Est clarum: quia cum Deus per species alienas nihil possit concipere ob imperfectionem, quam fert secum hic cognoscendi modus, ut constat; plane consequitur, non esse à Deo ea obiecta conceptibilia, quæ solum per species alienas conceptibilia sunt; qualia sunt entia rationis ficta, de quibus agit propositio. Quod autem talia entia rationis dentur, ut in eâ supponitur, ex loco, quem citat, ex aliisque citatis ibi petendum est. Itaque Deus concipere nequit, & consequenter neque facere identitatem fictam extremorum, quæ re ipsâ distincta sunt, neque distinctionem fictam extremorum, quæ re ipsâ sunt identificata, neque alia figmenta, quæ hæc inuoluunt, &c. De quibus *locis citatis* monstratum est, per species proprias, & in se ipsis nequiquam conceptibilia esse, sed tantum per species alienas, & in alienis substitutis, qualiter à nobis passim concipiuntur, atque finguntur.
- 67 Dices: Deus clarissime scit, me concipere Angelum identificatum cum homine. Ergo nequit non apprehendere Angelum identificatum cum homine: repugnat enim cognoscere cognitionem de identitate Angeli, & hominis, tali identitate prorsus ignotâ, & non conceptâ, seu apprehensâ. Respondendo, scire quidam Deum clarissime, me cognoscere Angelum identificatum cum homine; ad id tamen opus non esse, quod ipse apprehendat formaliter talem identitatem, utpote, quæ à me non in se, sed in alieno substituto cognoscitur; sed sat est, quod inti-

mè penetret naturam meâ cognitionis, & principiorum, quibus inducor ad eam elicendam, & substituti, quod mihi est loco talis identitatis: his namque benè penetratis, clarè scit Deus, Angelum, & hominem in eiusmodi substituto mihi apparere identificatos, quin ipsi Deo appareant identificati; sed prorsus distincti, ut sunt in se. Ex quo patet ad cognoscendam cognitionem de identitate Angeli, & hominis non in se cognita, sed in alieno substituto necessarium non esse, quod ipsa identitas in se formaliter concipiatur (ut sic enim non est conceptibilis), sed sufficere quod concipiatur fundamentaliter, & quasi æquiualeuter: quâ ratione censenda est concipi ab eo, qui penetrat cognitionem de illâ in substituto, principiaque ipsius cognitionis, & substitutum ipsum, & cætera cuncta, quæ interueniunt, ut sunt in se.

Instabis. Cognitione humana de identitate Angeli, & hominis intrinsecè respicit talem identitatem, utpote cuius cognitio, & representatio est suapte naturâ, & essentiâ: at nullus respectus, siue relatio sine suo termino cognosci potest, ut fert vulgatum axioma receptum ab omnibus ut certissimum: igitur cognitio humana de identitate Angeli, & hominis à Deo cognosci non potest sine ipsâ identitate, atque adeò Deum talem cognitionem nequit cognoscere, quin simul cognoscat talem identitatem. Distinguo maiorem syllogismi. Cognitione humana de identitate Angeli, & hominis intrinsecè respicit talem identitatem in se ipsâ, nego, in alieno substituto, quo solum pacto est cognitio, atque representatio eius concedo, & concessâ minore, nego consequentiam. Itaque cognitio humana de identitate Angeli, & hominis non respicit intrinsecè talem identitatem respectu per se terminato ad ipsam (prout opus erat, ut sine ipsâ cognosci non posset, iuxta propositum axioma, quod fateor verissimum esse) sed respectu per se terminato dumtaxat ad substitutum subrogatum pro illâ, eoque solum iure ad illam per substitutum, quatenus hoc in tali terminatione vicem illius gerit. Quo fit, ut nihil sit, quod prohibeat, talem cognitionem cognosci à Deo, non cognitâ tali identitate formaliter. Et quamvis talis cognitio suapte naturâ, & essentiâ sit cognitio talis identitatis, potius quam alterius obiecti in substituto alieno, quatenus essentialiter connotat, siue respicit ex parte intellectus principia, quantum est ex se notificatiua ipsius identitatis præ aliis obiectis, iuxta doctrinam vniuersalem statutam *disputatione 2. quæst. 3.* hinc tamen non fit, talem cognitionem adhuc remotè, & mediis dictis principis respicere per se identitatem, cuius in substituto alieno cognitio est: quia esse dicta principia ex se notificatiua talis identitatis præ aliis obiectis, non est habere illa re ipsâ respectum aliquem intrinsecum ad talem identitatem præ aliis obiectis, sed habere talem naturam, quæ à nobis solet explicari per talem respectum; alioquin quando principia sunt ex se notificatiua vnius formalitatis præ aliis eiusdem rei, iuxta dicta à nobis loco citato, dicendaque *disputat. 13. quæst. 9.* respectu intrinsecum per se respicerent vnam formalitatem, & non alias identificatas cum illâ, quod est impossibile, ut apparebit ex dicendis dicta *quæst. 9.*

Rursus instabis. Deus scit iudicium humanum de identitate Angeli, & hominis esse falsum: ergo scit, non dari a parte rei identitatem Angeli, & hominis per tale iudicium affirmatam; liquidem in eo consistit iudicium esse falsum quod

quod non detur à parte rei obiectum affirmatum per illud: sed nequit Deus scire, non dari à parte rei identitatem Angeli, & hominis, nisi illam concipiat: quia Deus iudicio negatio nihil à se non apprehensio negare potest, ut est notum: Ergo. Respondendo, scire quidem Deum iudicium humanum de identitate Angeli, & hominis esse falsum; ad id tamen opus non esse, quod iudicio negatio cognoscatur, non dari à parte rei talem identitatem, sed sufficere, quod sciat iudicio affirmatio, Angelum, & hominem à parte rei esse extrema distincta, & tamen per tale iudicium humanum affirmari identitatem. Quod scire potest, non cognitum eorum identitatem formaliter: sed fundamentaliter tantum, & quasi æqualiter, prout explicuimus.

70 Ex dictis circa hanc propositionem colligitur: ad nullum figmentum cognoscendum formaliter, quia tale esse Deum necessitatum ex eo, quod cognitionem de illo habitam per speciem alienam cognoscit, etsi illud sit ex genere eorum, quæ per species proprias, & consequenter ab ipso Deo conceptibilia sunt, iuxta dicenda: quia cognitio per speciem alienam habita non ita respicit obiectum in alieno substituto per ipsum cognitum, ut nequeat cognosci sine illo, quæ ratione explicatum est. Cum tamen ex eo, quod Deus cognoscit cognitionem creatam siue existentem, siue possibilem habitam per speciem propriam de quouis figmento, necessitatus maneat ad tale figmentum concipiendum: quia omnis cognitio per speciem propriam habita intrinsecè, & per se respicit suum obiectum, atque adeo sine illo cognosci non potest; in quo à cognitione habitam per speciem alienam differt. Et quoniam nullum est figmentum per propriam speciem conceptibile, quod per aliquam cognitionem creatam per propriam speciem habitam cognosci non possit, nullum est, quod non veniat cognoscendum à Deo dependentem à cognitione aliqua sui creatæ, siue ex vi cognoscendi illam, ut iam expono.

Proposito 3.

71 Omnia entia rationis ficta per proprias species conceptibilia, iuxta doctrinam statutam n. 18. tum dependentem à cognitione creatæ sui, tum prorsus independentem ab illa cognoscuntur à Deo.

Dependentem quidem: quia nullum est eiusmodi figmentorum, quod per cognitionem creatam habitam per speciem propriam cognosci non possit. Ergo, dum Deus cuiusvis eorum talem cognitionem siue existentem, siue possibilem cognoscit, necessariò, & illud cognoscit, iuxta dicta num. præced. omnia ergo illa cognoscuntur à Deo dependentem à cognitione creatæ sui. Quod autem nullum eorum sit, quod per cognitionem creatam habitam per propriam speciem cognosci non possit. Tum satis ex se videtur notum, quatenus ex nullo capite repugnare videtur, quod cognoscatur per cognitionem creatam habitam per speciem propriam; id, quod aliàs per speciem propriam ponitur cognoscibile. Tum inde probatur: quia de facto multa sic cognoscuntur, & cæterorum omnium eadem prorsus ratio est. Nos enim per propriam speciem cognoscimus innumera sensibilia phantasmata quoad existentiam ficta, & Angeli per propriam speciem apprehendunt existentias ficticias omnium eorum obiectorum, quæ verè iudicant non existere iudiciis negatiuis: cum nihil non apprehensum ab illo intellectu negari possit, ut est notissimum.

Pharus Scient. Tom. 1.

Independentem autem ab omni cognitione creatæ prædicta omnia figmenta cognosci à Deo inde probatur primò: quia hoc ipso, quod illa per proprias species, atque adeo in se ipsis conceptibilia sunt, verè etiam in se ipsis sunt iudicabilia tum affirmatiue quoad veritates quiditatiuas, quas habent ex suo conceptu obiectiuo; tum negatiue quoad veritatem existentialem, quæ carent: ergo Deus, quem nihil verè iudicabile latere potest, iudicio negatio negat, talia figmenta existere. At nihil non apprehensum ab illo intellectu negari potest, ut est notissimum. Ergo Deus apprehendit existentiam, quam negat talium figmentorum, quæ existentia ficticia est, cum vera sit eorum non existentia, ut ponimus. Et quidem negare Deum existentiam omnium rerum possibilem, quæ verè non existunt earundemque subinde ficticiam existentiam, quam negat, concipere, indubitatum est. Quidni igitur negabit existentiam chymerarum impossibilem, quæ perinde ac res possibiles in se ipsis sunt conceptibiles, earumque subinde ficticiam existentiam concipiet? Certè, dum ipse ait Deuter. 32. *Videte, quod ego sim solus, & non sit alius Deus præter me*, existentiam alterius Dei manifestè negat; eandemque subinde existentiam alterius Dei, quam negat, concipit, quæ tum ficticia, tum etiam impossibilis est. Eodemque modo circa alia huiusce generis figmenta se habet.

Secundò probatur id ipsum: quia certum est, 72 Deum cognoscere omnia obiecta conditionata in se vera: cum nihil ab ipso ignorari possit, quod in se habet veritatem; sed nullum est figmentum in se conceptibile sub cuius hypothese non dentur aut aliud, aut plura obiecta conditionata in se vera (quandoquidem sub cuiusvis hypothese ipsummet, ut minimum, & quæcunque sunt ipsi annexa in se sunt vera conditionatè,) & nullum talium obiectum cognosci potest, non cognito figmento ipso, ut est notum. Ergo nullum est fundamentum in se conceptibile, quod non cognoscatur à Deo. Declaremus hæc per exempla. Deus cognoscit hoc obiectum conditionatum. *Si Petrus existeret, loqueretur*; & cætera omnia similia de conditione possibili, & absolute non existente. Ergo concipit ex parte hypothesis existentiam Petri, & omnium similium conditionum; quæ tamen existentia re verè non dantur; atque adeo figmenta sunt. Similiter Deus cognoscit hoc obiectum conditionatum: *Si secundus Deus existeret, duplex Deus existeret*; & cætera omnia similia de conditione impossibili in se conceptibili. Ergo concipit ex parte hypothesis existentiam secundi Dei, & omnium similium conditionum; quæ existentia re verè non dantur; atque adeo figmenta sunt.

Omnia igitur figmenta per proprias species, atque adeo in se conceptibilia concipiuntur à Deo, tum ex vi cognoscendi aliquas cognitiones creatas ad illa terminatas; tum ex vi cognoscendi alias veritates obiectiuas, quæ sine illis nequeunt cognosci; cuiusmodi sunt, tum veritates negatiue, quæ eorum existentiam remouent; tum veritates conditionatæ, quæ dantur sub hypothese existentia eorum. Porro figmenta per proprias species, atque adeo in se conceptibilia dumtaxat sunt existentia fictæ rerum in se conceptibilium tam possibilem, quam impossibilem. Nam cætera earum prædicta ficticia non ad statum existentialem, sed ad quiditativum spectantia, ut quando concipitur possibile, quod

quod est impossibile, & impossibile, quod est possibile, &c. non sunt conceptibilia in se, sed tantum in substituto alieno, utpote inuoluentia in conceptu suo aut identitatem fictitiam extremorum in se distinctorum, aut distinctionem fictitiam extremorum in se identificatorum, quæ in se non sunt conceptibiles, iuxta *superius* dicta.

75 Dices. Non minus identificatur existentia cum re existente, quam possibilitas cum re possibili. Ergo si per propriam speciem non potest concipi possibilis res, quæ in se non est possibilis, neque poterit concipi existens res, quæ in se non est existens. Concesso antecedente; nego consequentiam. Quia concipere existentem rem verè non existentem non est identificare illi formalitatem, quam secum re ipsa identificatam non habet, sed ponere illam cum omnibus, & solis suis formalitatibus in statu, in quo verè non est; nimirum in existentiali. Quod bene per species proprias præstari potest. At concipere possibilem rem in se non possibilem est identificare illi formalitatem, quam secum re ipsa identificatam non habet, quod nequit per proprias species fieri, ut ponimus ex *locis citatis*. Etenim esse rem existentem non est habere ex conceptu suo quiditatem, quam non haberet, si non esset existens; sed tantum habere statum, quem non haberet, scilicet existentialem. Esse verò rem possibilem, habere quiditatem est ex conceptu suo, quam non haberet, si non esset possibilis, iuxta doctrinam suprà expositam *disputat. 10. quest. 1.* Quo fit, ut res non existens cum tota sua quiditate, atque adeò etiam cum existentia secum ex conceptu suo identificata concipi possit per speciem propriam. Quo casu existentia eius defectu status existentialis, quem non habet, conficta erit; cum tamen res non possibilis, si concipiatur cum tota sua quiditate, prout per speciem propriam debet, possibilis concipi nequeat, utpote quæ ex conceptu suo, nec per possibilitatem identificatam secum, nec aliter vllomodo possibilis est.

76 Hactenus dictum est de figuris positivis per proprias species conceptibilibus, de quibus potissimum est sermo in præsentis propositione. Iam de negativis dico breuiter, eatenus etiam sub diuinum intellectum cadere, quatenus Deus sub eorum hypothese multa obiecta conditionata habentia in se veritatem citra omne dubium cognoscit, tum de possibili, tum de impossibili conditione. Cognoscit enim hæc, & similia: *Si Adamus non peccaret, Christus non veniret: Si Iudas natus non esset, melius ei fuisset: Si Deus non existeret, cuncta deficerent*, &c. In quibus ex parte hypothese negatio existentie non vera, atque adeò fictitia ponitur, sub apprehensionemque subinde Dei remotiuam, seu negatiuam facientem talem hypothese cadit. Negatio quippe à nullo intellectu cognoscente per proprias species potest cognosci positivè, ut *disputat. 6. quest. 3.* statum est. Vnde patet, Deum independentem à cognitione creatâ cognoscere huiusmodi negatiua figmenta: dependentem autem non videtur item illa cognoscere; sicut cognoscit positiva: Quia ex vi cognoscendi cognitionem creatam de quouis eorum habitam per speciem alienam, non tenetur illud cognoscere (sicut nec tenetur cognoscere figmentum positivum, iuxta *superius* dicta) siue positiva sit, siue negatiua talis cognitio. Ex vi autem cognoscendi cognitionem creatam de quouis eorum habitam per speciem propriam, quæ solum negatiua esse potest, iuxta dicta

nuper, solum tenetur Deus cognoscere positivè rem positivam veram, cuius illa natura sua negatio intentionalis est: quia solum ad talem rem dicit eiulmodi cognitio respectum recessiuum, quo negat illam; non verò tenetur Deus rem ipsam suâ cognitione negare, siue negativè cognoscere, prout opus erat, ut figmentum negatiuum sub diuinam caderet cognitionem. Quæ omnia ex dicendis *Tract. de scientia, de natura diuinarum cognitionum* amplius constabunt.

Propositio 4.

Entia rationis ficta per proprias species conceptibilia per nullum iudicium, quæ tale; sed tantum per simplicem apprehensionem cognoscuntur à Deo.

Imprimis enim figmenta positiva per iudicium affirmatiuum nequeunt cognosci à Deo: quia cum verè non sint, ut cognoscuntur, atque adeò obiecta quadam de suo falsa sint, ut constat ex hactenus dictis, si Deus iudicio suo affirmaret illa, planè falleretur: Quod ei repugnat manifestè: Quo eodem titulo figmenta negatiua iudicatiue, seu per iudicium negatiuum à Deo cognosci non possunt: quia falleretur pariter. Deinde figmenta positiva per iudicium negatiuum prout tale nequeunt cognosci à Deo: quia sub iudicio negatiuum diuinum, quod necessario est verum, sola veritas obiectiua negatiua cadere potest, quæ non in positione, sed in remotione obiecti negati consistit, ut est notissimum. Et licet obiectum, quod negatur non possit non intellectui representari, atque adeò positivè concipi, ut negetur; huiusmodi tamen positiva obiecti negandi conceptio, nequit non esse in Deo apprehensio simplex, ne Deus per illam fallatur, iuxta dicta nuper; siue illa sit cum iudicio negatiuo identificata, siue distincta; & præiudicium ad illud, quæ ratione diuini actus inter se distinguuntur. Vnde etiam patet, figmenta negatiua per iudicium positivum diuinum cognosci non posse: quia huiusmodi iudicium prout tale solum habet pro obiecto veritatem positivam, quam adstruit, ut satis ex se notum est. Nullum ergo figmentum iudicatiue potest cognosci à Deo; sed tantum simpliciter apprehensivè, ut propositio nostra fert.

Supponimus autem in doctrina datâ, iudicium negatiuum Dei cognitionem esse recessiuam naturæ suæ ab obiecto positivo, quod negat: quæ ratione de iudicio nostro negatiuo philosophati sumus *suprà disputat. 2. q. 4.* neque aliter, quam per recessum ab obiecto positivo negato posse iudicari à Deo veritatem negatiuam oppositam, ut tum *ibidem*, tum maxime *disputat. 9. q. 3.* ostensum est. Idemque esse de apprehensione simplici Dei facienti hypothese negatiuam, iuxta dicta etiam de nostrâ *disputat. 2. q. 2. diuis. 2.* De quibus plura sunt dicenda in *Tract. de scient.*

79 Confirmo, & declaro amplius propositionem: Nam figmenta prædicta eatenus solum concipiuntur à Deo, quatenus sine illis conceptis aliquas veritates Deus nequit cognoscere; alioquin superuacaneum, & imperfectum esset ea concipere; quandoquidem non sunt vera obiecta, atque adeò neque cognoscibilia à Deo iudicatiue, utpote, qui vera solum obiecta iudicare potest. Vel ergo huiusmodi veritates sunt conditionate, ita, ut earum conditiones sint dicta figmenta; vel sunt absolute, relatæ tamen aliquo modo ad figmenta ipsa (aliis

(alius enim generis esse non possunt, ut sine conceptis figmentis cognosci nequeant) si sint veritates prioris generis, compertum est, dum ea iudicantur, figmenta, quæ sunt conditiones non iudicari, sed tantum poni in hypothese per simplicem apprehensionem, iuxta dicta *disp. 2. q. 2.* & *disp. 10. q. 1.* si autem sint posterioris generis, ut ex iudicantur, non debent iudicari figmenta, ad quæ referuntur; sed tantum simpliciter apprehendi, iuxta doctrinam de cognitione relatiuorum datam etiam *suprà disp. 2. q. 3.* Tamen illa alias essent iudicabilia à Deo, qualia non sunt, utpote obiecta ex se falsa, ut vidimus.

80 Stat itaque Deum non iudicatuæ, sed apprehensiuæ dumtaxat cognoscere quæcunque entia rationis cognoscit, siue ea dependentur à cognitione creatà ipsorum, siue independentem cognoscit. Ex quo patet contra aliquos ex Auctoribus *suprà* relatis, Deum nec per assensum, nec per dissensum cognoscere vlla entia rationis. Quod autem huiusmodi apprehensiones simplices, quibus Deus concipit dicta entia rationis absque vllâ imperfectionis labe conueniant Deo; utpote, quæ prorsus sunt immunes ab omni deceptione & fallaciâ, ab omni obscuritate, & confusione, eo quod nulla apprehensio simplex capax est fallitatis, iuxta doctrinam statutam *disp. 3.* clarissimæque, & perfectissimæ potest esse in suo genere, tamen circa obiectum fictum versetur; ex dicendis *Tractat. de scient.* conspicium fiet.

81 Verum contra doctrinam statutam obici potest primò. Deus omnia cognoscit, ut sunt in se, nec aliter, quam sunt in se cognoscere valet; sed figmentum rationis non est in se, ut cognoscitur, atque adde, ut est obiectiuè in mente illud cognoscentis. Ergo nec per simplicem apprehensionem, potest cognosci à Deo; alias huiusmodi apprehensio aut esset falsa, aut principium falsi iudicii, quorum utrumque Deo repugnat. Ut luculentius respondeam noto: bifariam dici posse aliquid cognosci aliter quam est in se. Primò, quia cognoscitur per speciem alienam, & insit alterius obiecti, siue id, quod cognoscitur sit quid verum, ut Angelus; siue quid fictum, ut alter Deus. Secundò: quia cognoscitur ac si esset, cum verè non sit; sed fictitè, ut quando cognoscitur alter Deus existens, siue per propriam, siue per alienam speciem. Similiter bifariam dici potest aliquid cognosci, ut est in se. Primò: quia, quod cognoscitur re verà est, ut cognoscitur, eodemque prorsus modo in se ipso, quam obiectiuè in cognitione se habet. Secundò: quia licet id quod cognoscitur re verà non sit, representatur tamen per propriam, adeoque claram, & intuitiuam speciem, ut eodem prorsus modo appareat cognoscenti ac esset in se re verà, casu, quod esset. Hoc posito, respondeo ad argumentum, Deum non posse cognoscere aliquid aliter, quam sit in se priori modo; bene tamen posteriori. Quia cognoscere aliquid per speciem alienam, & insit alterius obiecti, uti nos pro hoc statu cognoscimus, imperfectionem præ se fert alienam à Deo. Apprehendere verò, ac sibi representare aliquid, quod verè non est, ut iudicetur, quod verè est, potius est perfectio Deo necessaria; ita tamen, ut quod sic apprehenditur, siue representatur, ut est in se representetur, iuxta secundum modum, hoc est, clarissimè, & intuitiuè, ac veluti per propriam speciem; non verò, ut est in se, iuxta primum modum, qui solum pro iudicio est Deo

Pharus Scient. Tom. 1.

necessarius, ne fallatur; non itidem pro simplici apprehensione, quæ nec est capax fallitatis, nec est per se principium iudicii falsi adhuc in nobis, qui semel apprehenso figmento indifferentes manemus ad ei dissentendum per iudicium verum, aut assentiendum per falsum. In Deo tamen neque hæc indifferentia habet locum, cum Deus non sit capax iudicii falsi. Ex quibus liquidd apparet, quo sensu sit verum, Deum omnia cognoscere, ut sunt in se, & quo sensu concedi possit cognoscere eum, seu apprehendere figmenta aliter, quam sunt in se.

Deinde obici potest. Veritas realis, & extra intellectum cognoscentis subsistens non potest in suo esse pendere à figmento non subsistente. Ergo nec potest ab illo pendere in cognosci: Ergo nullas est veritas, quam Deus non possit cognoscere independentem à figmentis. Ergo Deus non cognoscit figmenta; quandoquidem eo dumtaxat titulo asseretur illa cognoscere: quia non potest, illis ignotis, aliquas cognoscere veritates. Confirmatur: quia obiecta ista: *Secundus Deus non existit: si Petrus existeret, loqueretur: si Deus non existeret, cuncta deficerent*, & cætera similia, verissima in se sunt independentem ab omni cognitione fingente, & consequenter ab omni figmento, quod, seclusa cognitione fingente, prorsus est nihil. Ergo Deus independentem etiam à figmentis cognoscit illa, subindeque non habet titulum cognoscendi figmenta.

Respondeo: veritates absolutas per se respectu uas aliquo modo ad figmenta, iuxta *superius* dicta, eo ipso non posse non ab illis pendere quoad cognosci, quamuis non dependant quoad esse: quia nulla relatio potest cognosci sine termino, quem per se respicit; & aliquæ sunt relationes, siue conceptus respectui, qui quoad esse non dependent à termino: quia possunt esse sine illo; imò sæpè petunt, illum non dari, ut in negationibus tum obiectiuis, tum intentionalibus, in aliisque huiusmodi cernere est. Et hac ratione respiciunt veritates prædictæ figmenta. Veritates autem conditionatæ sub conditione figmentorum interdum dependent quoad esse ab illis conditionatæ, quatenus si existerent illa, ab illis dependerent: interdum non dependent propter oppositam rationem, iuxta dicta de veritate conditionatorum *disputat. 10.* Semper tamen dependent, quoad cognosci: quia aliter, quam sub eorundem figmentorum hypothese nullatenus sunt cognoscibiles, seu iudicabiles, hoc ipso, quod sunt veritates conditionatæ sub conditione ipsorum. Veritas enim conditionata ut talis ex connotato dicit conditionem ex parte hypothese suppositam; siue illam insuper respectu intrinseco respiciat; siue secus, quod ad rationem veritatis conditionatæ impertinens est, ut etiam constat ex dictis *disputat. 10.* ampliùsque constabit ex dicendis in *Tractat. de scient.* Cum quo stat huiusmodi veritates, quæ ratione sunt à parte rei habere esse independentem ab omni cognitione fingente: quia sublata omni cognitione, re ipsa loqueretur Petrus, si existeret, verumque subinde est veritate obiectiuâ, fore ut ille loqueretur, sub conditione, quod existeret. Nam esse aliquid re ipsa sub conditione nihil est aliud, quam esse stante conditione, quæ alias non stat; quod sine connotatione existentie conditionis alias non existentis constare non potest; proindeque; neque cognosci, non apprehensum, & suppositum, ut existente conditione, quæ alias non existit,

C c 3 aut

aut absolute, aut pro aliquo signo, in quo, ut existens connotatur, & apprehenditur, iuxta doctrinam tum datam dicta *disp.* 10. tum dandam in *Tract. de scient.* Ex quo ad confirmationem patet, obiecta illa, quae proponuntur, vera quidem esse independentem ab omni cognitione fingente, non tamen sine aliquo genere respectus, siue connotationis ad id, quod est obiectum cognitionis fingentis, quodque figmentum appellamus.

84 Instabis. Etsi existentia Petri absolute sit figmentum, quatenus Petrus absolute non existit, ut ponitur, conditionate tamen verum quid est terminans verum iudicium Dei, quatenus verum est, Petrum existit, si existeret. Ergo etsi existentia Petri absolute sit figmentum, prout in hypothese, erit etiam quid verum. Ergo Deus titulo iudicandi veritates conditionatas de conditionibus absolute fictitiis nullum apprehendit figmentum. Concesso antecedente, nego utramque consequentiam: quia, quod absolute est fictitium, prout positum in hypothese non est quid verum, tamen conditionate, prout subest alicui hypothese, quid verum sit. Obiectum enim apprehensionis constituentis hypothese, ut tale non est quid verum, sed quid suppositum, & fictum, cum per talem apprehensionem potius supponitur esse, quod vere non est, quam apprehendatur, quod est; cum tamen per iudicium hypotheticum, quod verum est conditionate ex facta hypothese iudicetur. Et quidem nihil esse verum, nisi vel absolute, vel conditionate manifestum est: quia nihil est vere iudicabile nisi aliquo ex his modis. sed obiectum apprehensionis constituentis hypothese, ut tale non est conditionate verum, cum, ut sic non supponat aliam hypothese: ergo si absolute non est verum, ut ponimus, prout conceptum per talem apprehensionem fictitium remanet, atque adeo per talem apprehensionem non quid verum, sed quid fictitium apprehenditur. Ex quo patet, eam in suum obiectum absolute quodam modo, atque suppositio tendere: cum tamen iudicium hypotheticum ipse conditionate tendat in suum. Cum quo bene componitur, idem obiectum posse utrumque actum terminare ita, ut idemnet sit conditio, & conditionatum, quod subinde ut est obiectum apprehensionis facientis hypothese, quid fictum; ut autem est obiectum iudicii conditionati, quid conditionate verum poterit esse, ut patet in illo exemplo posito.

85 Denique obicitur, Deus neque simplici affectu versatur circa figmenta: Ergo neque simplici cognitione cognoscit illa. Imprimis antecedens est falsum; nam Deus aliquo affectu siue amoris, siue odij potest circa figmenta versari, ut dicendum *suo loco*; sed, si admissio antecedenti, negari potest consequentia, dicendo, obiectum diuinae voluntatis dumtaxat esse bonum, aut malum verum; non item fictum. Diuini vero intellectus etiam ens fictum esse obiectum, eo quod diuina voluntas non eget amore, aut odio figmenti, ut aliquam veram bonitatem possit amare; sicut diuinus intellectus eget apprehensione figmenti, ut aliquam veritatem possit cognoscere, ob diuersam, quam habent naturam istae potentiae, & earum actus. De quo discrimine late agam in *Tract. de volunt.*

86 Ex quibus omnibus apparet, quanam entia rationis ficta cognoscat Deus, & qua ratione. Superest tamen modus determinandum, an, & qua ratione illa facere, seu fabricari dicendus sit. Quae quidem controversia parui momenti, & fere de modo loquendi est, supposito, quod Deus cognoscit eiusmodi

di entia rationis, prout statuimus, in quo de re ipsa, & grauior difficultas erat.

Propositio 5.

Deus omnia entia rationis ficta, quae cognoscit dicendus est facere: imò, si cum rigore, & proprietate loquendum sit, seruata exacte analogia ad entia realia, iuxta quam de entibus rationis philosophamur, solus Deus dicendus est facere talia entia rationis, creaturas verò dum ea cognoscunt iam supponere facta.

Quoniam per eam dumtaxat cognitionem censendum est fieri ens rationis, per quam primo cognoscitur quoad esse fictitium; alia enim cognitiones eius, quae subsequuntur, non faciunt, sed supponunt factum, ut *supra quest.* 1. *num.* 19. statutum est: sed cognitio diuina de quouis dictorum entium rationis quoad esse fictitium prior est tempore, imò aeternitate, quam omnis de eodem cognitio creata, ut constat: igitur talia entia rationis per solam cognitionem diuinam, non item per creatam, & consequenter a Deo solo dicenda sunt fieri. Loquor autem de cognitione diuinā habente pro obiecto ens rationis quoad esse fictitium; nam, quae habet pro obiecto ens rationis quoad esse intentionale, seu potius quoad praesentiam intentionalem, quam illud habet, aut potest habere in intellectu creatum prout terminata ad talem praesentiam intentionalem praecise non est factiua entis rationis: quia, ut sic non habet pro obiecto aliquid fictum, sed aliquid verum, nimirum cognitionem creatam aut existentem, aut possibilem de ipso ente fictitio.

Adde, si quoduis ex dictis entibus rationis tangit 88 Deus pluribus cognitionibus quoad esse fictitium, iuxta doctrinam vniuersalem de multiplicatione actuum scientiae diuinae circa idem obiectum tradendam in *Tract. de scient.* Videndum esse, iuxta ibi dicenda, an istae cognitiones aliquem ordinem habeant prioris, & posterioris, an secus. Nam si habent ordinem, sola cognitio, quae fuerit prior aliis, efficiet ens rationis; posteriores verò non item; sed supponent factum, iuxta dicta. Si verò non habent ordinem; sed comitanter se habent, per omnes eas simul dici poterit fieri ens rationis: quia se habebunt sicut plures causae concurrentes ad dandum esse eidem effectui. Et haec, siue omnes istae cognitiones de ente rationis ab intellectu diuino conceptae sint independentem a cognitione creatā de eo, siue aliqua conceptae sint dependentem. Per utrumque namque cognitionum genus potest ens rationis quoad esse fictitium concipi a Deo; atque adeo etiam fieri, si non supponatur factum per prauiam aliquam cognitionem eiusdem Dei.

Obiici tamen solet primo contra propositionem. 89 Effectio entis rationis est cognitio confusa habitata per species alienas, & abstractiua, qualis in nebis reperitur, qui ob id plura entia rationis facere cogimur, quia cognitio nostra adeo imperfecta est, non facturi profecto, si res prout sunt in se clares, & perfecte aspiceremus: Ergo Deus, cuius cognitio summe perfecta est, non potest ens rationis efficere. Respondeo titulo cognitionis imperfectae habitatae per species alienas, qualis est nostra, a nobis quidem solis, non item a Deo fieri omnia entia rationis supposititia; atque ea etiam ficta, quae a cognoscentibus per proprias species concipi nequeunt. Esse tamen alia entia rationis ficta, quorum effectio cognitioni abstractiua, & obscura propria non est; sed cognitioni intuitiua, & clara, qualis est diuina potest

Disp. XIII. De identit. & dist. rerum. Quæst. I. 307

potest competere. Deus enim non solum potest, sed etiam tenetur cuiusmodi figmenta concipere, siue apprehendere ad plures veritates capiendas, & iudicandas, quæ sine illis apprehensis iudicare non posset. Hoc autem ipso, quod illa concipit, longè antequàm concipiatur ab omni creatura, illa utique se solo facere dicendus est. Quæ omnia ex dictis in superioribus satis sunt nota.

90 Secundo obiicitur. Effectio entis rationis est fictio quædam: sed Deo tribuere fictionem absonum est. Ergo non est dicendus Deus entia rationis facere. Respondeo, nullum esse inconueniens, si asseramus, Deum fingere entia rationis, quatenus verbum *fingo* significat idem, quod *formo*: quatenus verò significat idem, quod *mentior*, aut *fallor*, nequitiam est Deo tribuendum. Impossibile quippe est, Deum esse mendacem, aut falli. Quamquam enim nos ob nostram imperfectionem multa figmenta attingamus per iudicium falsum, multa etiam falso proferamus, atque ita fallamur, & mentiamur, fingamurque in hoc sensu; Deus tamen nullum figmentum tangere potest iudiciuè; sed tantum per simplicem apprehensionem incapacem veritatis, & falsitatis, ab omni proinde fictione huius generis prorsus immunem.

DISPUTATIO XIII.

De identitate, & distinctione entium, seu rerum, atque adeò obiectorum intellectus humani.

IN hac disputatione primùm de identitate, & distinctione rerum in vniuersum agam; deinde de identitate, & distinctione obiectorum humanæ intellectus, quæ talium. Et quoniam non solum entia realiter inter se distincta; sed etiam formalitates cuiusvis entis siue creati siue increati obiecta sunt intellectus humanæ, de vtrorumque identitate, & distinctione agendum impræsentiarum est. Dicuntur autem formalitates eiusdem entis, quæ veluti partes sunt eius ratione, seu conceptione nostrâ: Cuiusmodi sunt in homine prædicata substantiæ, viuentis, sensibilis, rationalis; admiratiui, risibilis, &c. Et in Deo prædicata increati, æterni, immensi, boni; sapientis, omnipotentis, iusti, &c. attributa Dei dici solent.

QVÆSTIO I.

Quid sit identitas, & quæplex?

2 **D**uplex imprimis identitas est distinguenda, formalis vna; fundamentalis alia. Identitas formalis nihilo differt ab actu essendi substantiuo significato per verbum *esse* substantiuè vsurpatum, vti vsurpatur cum dicimus: *Petrus est rationalis*, aut *Petrus est Petrus*, iuxta dicta *disput. 9. quæst. 1.* perinde quippe est asserere: *Petrus est rationalis*, aut *Petrus est Petrus*, atque asserere: *Petrus est idem cum rationali*, aut *Petrus est idem cum Petro seu cum se ipso*. Fundamentalis autem identitas ipsa est essentia cuiusque rei, cuiusque ve obiecti con-

ceptus, accepto hoc nomine *essentia*, vt iam communiter accipitur, pro eo quod vnumquodque est in se; non verò pro dicto actu essendi substantiuo à formali identitate indistincto, quem ex sua primâ etymologiâ significabat; vt pluribus explicatum est *supra dicta disput. 9. quæst. 1. & 2.* Appello autem essentiam identitatem fundamentalem: quia quodlibet hoc ipso, quod habet essentiam, est id, quod est; atque ita fundamentum præbet, vt intellectus noster illud aut sub eodem, aut diuersis conceptibus apprehensum, ad ipsummet compararet, siue de ipso met prædicet per actum essendi substantiuum, in quo consistit formalis identitas.

Solet autem identitas frequenter per negationem distinctionis significari, eo quod non possunt non esse identificata ea, quæ sunt non distincta, seu indistincta: quia tamen distinctio duplex excogitari potest, iuxta postea dicenda; alia positiua consistens in actu positiuo, quo dicitur vnumquodque distingui ab alio: alia negatiua consistens in negatione identitatis, quâ dicitur vnumquodque non esse aliud. Idcirco indistinctio, per quam significatur identitas, bifariam venit vsurpanda. Primò: pro negatione distinctionis positiuæ; secundò: pro negatione distinctionis negatiuæ. Ex quibus duabus indistinctionibus, secunda ipsissima est formalis identitas, quam *num. 2.* expoluimus. Explicata tamen, conceptaque à nobis per modum negationis sui contradictoriæ, vt lux per negationem tenebrarum, & visus per negationem cæcitatis, & quouis extremum contradictionis positiuum per negationem negatiui explicari, & concipi potest, sæpeque solet; eo quod quodlibet eorum apud nos formalis exclusio, & siue remotio, siue negatio alterius est, iuxta dicta *disput. 4. num. 69. & 80.* Prima verò dictarum duarum indistinctionum non formaliter, sed illatiue duntaxat, atque adeò improprie appellanda venit identitas, quatenus, quæ non sunt distincta positiuè consequenter nequeunt esse identificata; sicut, quæ non sunt dissimilia positiuè, consequenter nequeunt non esse similia; & quæ non sunt positiuè inæqualia, consequenter nequeunt non esse æqualia, iuxta dicenda latius, *quæst. 2.* Vnde patet solam indistinctionem oppositam distinctioni negatiuæ venire identitatem dicendam, proprie loquendo; si tamen distinctio aliqua negatiua, quæ proprie sit talis sit astruenda. De quo *quæst. 2.*

4 Ex quibus colligitur primò: identitatem formalem bifariam posse, solereque concipi à nobis; positiuè videlicet, vt actus essendi substantiuus, qui identitas dicitur; & negatiuè, vt negatio sui contradictoriæ, quæ indistinctio appellatur. Vtroque autem modo concepta eadem obiectiua formalitas censenda est, iuxta doctrinam vniuersalem tradendam *infra quæst. 9.* Vnde constabit, quomodò eadem obiectiua formalitas diuersis modis etiam obiectiuis concipi possit.

5 Secundo colligitur: identitatem formalem vtrouis dicto modo sumptam relationem quamdam esse ex conceptu suo: quia vtrouis dicto modo sumpta actus quidam est ex conceptu suo aut positiuus, aut negatiuus; omnis autem actus, ex suo concepta relatio quædam est, siue respectus subiecti ad terminum iuxta doctrinam supra statutam *disput. 8. quæst. 2.* Vnde infero, non bene Soar. *disputat. 7. Metaph. sect. 3.* diuisisse identitatem in relatiuam, & negatiuam, quasi indistinctio, quam ipse appellat identitatem negatiuam, conceptus relatiuus non sit. Melius profectò diuisisset in positiuam, & negati-

Cc 4 lūm